1ο βραβείο στον Πανελλήνιο Μαθητικό Διαγωνισμό «Κύπρος, Ελλάδα, Ομογένεια: Εκπαιδευτικές Γέφυρες»

Αϊφυλιώτης

Διαβάστε διαδικτυακά την έκδοση:
http://lyk-ag-fylaxi-lem.schools.ac.cy/

Επετειακή Εφημερίδα του Λυκείου Αγίας Φυλάξεως - Ιδιοκτήτης: Σάββας Τιμοθέου - Αρ. Φύλλου 1 - Μάιος 2021

200 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ
ΕΛΛΑΔΑ—2021

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΡΕΥΝΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ
-Η Κύπρος παρούσα, η Ελλάς Ευγνωμονούσα σσ. 1, 16
-Ο ενωτικός πόθος των Ελλήνων της Κύπρου και τα ενωτικά (δημο)ψηφίσματα σσ. 2-3
-Κοινά στοιχεία των προκηρύξεων του πρίγκηπα Αλέξανδρου Υψηλάντη και του Γεώργιου Γρίβα Διγενή σσ. 4-5
-Θετικά και αρνητικά στην Ελληνική Επανάσταση του 1821 σσ. 6-7

ΤΟΠΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΠΡΟΣΩΠΑ
-Χριστόδουλος Σώζος, ο ήρωας δήμαρχος της Λεμεσού, ηρωικώς πεσών στους Βαλκανικούς Πολέμους σσ. 10-11
- Αγγελική Σωτηρίου: η «Φιλήμων» της Ε.Ο.Κ.Α. σ. 12
- Νίκος Ευαγόρου: το παλικάρι της Παλώδιας σ. 13
- Οι Κύπριοι εθελοντές του Β΄ Π.Π.: Κατάλογος των εθελοντών της Αγίας Φύλαξης σ. 14
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
-Ο ποιητής Βασίλης Μιχαηλίδης και «Η 9η Ιουλίου 1821 εν Λευκωσία Κύπρου» σσ. 8-9
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ
-Ιωάννης Σταυρινού Σταυριανός: Ένας Κύπριος στην Ελληνική Επανάσταση του 1821 σ. 15

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΡΩΤΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ:
Η «Ελλάς Ευγνωμονούσα» είναι πίνακας του Έλληνα ζωγράφου Θεόδωρου Βρυζάκη. Φιλοτεχνήθηκε το έτος 1858. Ανήκει στη συλλογή της Εθνικής Πινακοθήκης. Πρόκειται για έργο με ιδιαίτερο συμβολισμό, αφού η Ελλάδα απεικονίζεται με τη μορφή νέας στεφανωμένης γυναίκας, ενδεδυμένης αρχαιοπρεπώς, εν μέσω αγωνιστών της Επανάστασης του 1821, να έχει σπάσει τις αλυσίδες τής σκλαβιάς από τα πόδια της.

Η Κύπρος παρούσα, η Ελλάς Ευγνωμονούσα!

της Όλγας Καππαή

Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 αποτελεί αναμφίβολα το μεγαλύτερο γεγονός της νεότερης ιστορίας της Ελλάδας. Τα τετρακόσια χρόνια σκλαβιάς δεν κατάφεραν να αποκοιμίσουν τους Έλληνες, να τους κάνουν να ξεχάσουν την καταγωγή τους, την ιστορία τους και την πίστη τους στον Θεό. Έτσι, όταν έφτασε ο κατάλληλος καιρός και μετά από πολύχρονη προετοιμασία, μέσα από δύσκολες συνθήκες, οι Έλληνες αποφάσισαν να αποτινάξουν τον τουρκικό ζυγό και να ζήσουν ελεύθεροι, έχοντας ως σύνθημα τα λόγια του Ρήγα Φεραίου: «καλύτερα μιας ώρας ελεύθερη ζωή παρά σαράντα χρόνια σκλαβιά και φυλακή».

Για την πραγματοποίηση αυτού του μεγάλου γεγονότος ιδρύθηκε η Φιλική Εταιρεία το 1814, από μια μικρή και αποφασισμένη ομάδα Ελλήνων, που έβαλαν σκοπό της ζωής τους να αποτινάξουν τον Οθωμανικό ζυγό. Η Κύπρος, ως ελληνικό νησί, δεν έμεινε έξω από τον σχεδιασμό των Φιλικών και την προετοιμασία του Αγώνα, δίνοντας τόσο υλική όσο και ηθική βοήθεια. Στο τιμόνι της Εκκλησίας της Κύπρου βρισκόταν την περίοδο εκείνη ένας φλογερός ιεράρχης, ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός. Ο θρησκευτικός ηγέτης των

συνέχεια στη σελ. 16 ▸

Ο ενωτικός πόθος των Ελλήνων της Κύπρου και τα ενωτικά (δημο)ψηφίσματα

του Ανδρέα Αγγελίδη

Οι σχέσεις ελληνισμού της Κύπρου και μητροπολιτικής Ελλάδας είναι συνεχείς και αδιάλειπτες στους αιώνες. Αίτημα Ένωσης της Κύπρου με την Ελλάδα, διατυπώθηκε αμέσως μετά την έναρξη της Επανάστασης του 1821. Οι Έλληνες της Κύπρου αντιμετώπισαν τον Αγώνα του 1821 ως δικό τους, αφού η δημιουργία Ελληνικού κράτους θα σήμαινε ενσωμάτωση της Κύπρου σε αυτό, όπως θεωρείτο αυτονόητο να ενσωματωθούν οι Κρήτες, οι Ροδίτες, οι Επτανήσιοι, οι Μακεδόνες, οι Ηπειρώτες κ.ά.

Ως πρώτη ενωτική εκδήλωση θα μπορούσε να θεωρηθεί η διακήρυξη που εκδόθηκε στη Ρώμη στις 6.12.1821, από Κύπριους ιεράρχες και προκρίτους που κατέφυγαν εκεί μετά τις σφαγές της 9ης Ιουλίου στο νησί. Με αυτή τη διακήρυξη, εξουσιοδοτούσαν τον Νικόλαο Θησέα (Κύπριος έμπορος, γιος του αδελφού του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού), να ετοιμάσει στρατιωτική δύναμη για απελευθέρωση της Κύπρου. Πριν οργανωθεί αυτή η εκστρατεία, εκατοντάδες Έλληνες Κύπριοι μετέβησαν στην Ελλάδα, για να πυκνώσουν τις τάξεις της Επανάστασης. Οι Κύπριοι αυτοί δημιούργησαν τον «Λόχο Κυπρίων» και μάλιστα διέθεταν δική τους σημαία, η οποία βρίσκεται στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο στην Αθήνα.

Κατά την 19η Αυγούστου 1828 στάλθηκαν δύο επιστολές προς τον Κυβερνήτη Καποδίστρια. Η πρώτη υπογεγραμμένη από τον Αρχιεπίσκοπο Κύπρου Πανάρετο και η δεύτερη από τον πρόκριτο Αντρέα Σολομωνίδη. Με αυτές, ζητούσαν από τον Κυβερνήτη να περιλάβει την Κύπρο στα όρια του υπό ίδρυση Ελληνικού κράτους. Ακολουθεί τρίτη επιστολή, το 1830, από τον Παύλο Βοντιτσιάνο. Οι επιστολές δεν βρίσκουν ανταπόκριση, αφού παρόλο που η Ελληνική Κυβέρνηση ήθελε, φαίνεται πως δεν μπορούσε να αναλάβει τέτοια επιχείρηση για κατάληψη της νήσου.

Το 1878, με μυστική συμφωνία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, στο περιθώριο του Συνεδρίου του Βερολίνου, η Κύπρος παραχωρείται στους Άγγλους από τους Τούρκους έναντι ενοικίου 92799 στερλινών ετησίως. Αναπτερώθηκαν τότε οι ελπίδες για Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, λόγω του ότι οι Άγγλοι παραχώρησαν τα Επτάνησα το 1864 στην Ελλάδα. Βέβαια, για τους Άγγλους, αυτή ήταν μια «μακροπρόθεσμη επένδυση», για να διατηρήσουν τον έλεγχο των δρόμων προς την Ινδία, υπό το φόβο αύξησης της ρωσικής επιρροής.

Από τους πρώτους μήνες της αγγλικής κατοχής, η ηγεσία των Ελλήνων Κυπρίων είχε ως κύριο άξονα την αποστολή υπομνημάτων και ψηφισμάτων με μόνιμη επωδό «την απόδοση της Κύπρου στην Ελλάδα». Το 1880 κατατάγηκαν εθελοντικά 150 νέοι στις τάξεις του Ελληνικού στρατού. Από τότε, σε κάθε πολεμικό επεισόδιο της Ελλάδας, οι Έλληνες Κύπριοι διοργάνωναν εράνους και έστελναν εθελοντές στρατιώτες. Κυριότεροι σταθμοί ήταν: ο Ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897, οι Βαλκανικοί πόλεμοι του 1912-1913, ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, η Μικρασιατική εκστρατεία, ο Β΄ Παγκόσμιος. Από το 1881, στις μεθόδους διεκδίκησης προστέθηκαν τα συλλαλητήρια και από το 1889 η αποστολή «πρεσβειών», δηλαδή ολιγάριθμων αντιπροσωπειών, στο Λονδίνο.

Το 1914, κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν η Βρετανία κήρυξε τον πόλεμο κατά της Τουρκίας, ανακοίνωσε την προσάρτηση της Κύπρου. Στις 16 Οκτωβρίου 1915 η Βρετανία πρόσφερε την Κύπρο στην Ελλάδα, με αντάλλαγμα να πολεμήσει στο πλευρό της Αντάντ. Η Κυβέρνηση Ζαΐμη απέρριψε την προσφορά, με τη δικαιολογία πως ήθελε να διατηρήσει ουδετερότητα, ικανοποιώντας έτσι τα φιλογερμανικά ανάκτορα. Έτσι, χάθηκε μοναδική ευκαιρία για Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Με το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου διαψεύστηκαν οι διακηρύξεις των νικητών για ελευθερία των μικρών λαών. Από το 1918 έως το1920 Κυπριακή Πρεσβεία επισκέπτεται το Λονδίνο, με επικεφαλής τον Αρχιεπίσκοπο Κύριλλο Γ΄, ανακινώντας ξανά το ενωτικό ζήτημα, χωρίς αποτέλεσμα.

Την 25η Μαρτίου 1921, εκατό χρόνια από την έναρξη της Επανάστασης του 1821, διεξάγεται το πρώτο ευρείας κλίμακας ψήφισμα για Ένωση με την Ελλάδα, στο οποίο υπέγραφαν αντιπρόσωποι του Κυπριακού λαού από όλες τις κοινότητες της Κύπρου. Αυτοί οι αντιπρόσωποι ήταν οι ιερείς, οι δάσκαλοι, η Κοινοτική Αρχή και η Εκκλησιαστική Επιτροπή. Το 1925 η Κύπρος ανακηρύσσεται ως αποικία της Βρετανίας και ο Υπουργός Αποικιών δηλώνει πως το ζήτημα της ένωσης έχει κλείσει οριστικά. Την 25η Μαρτίου 1930, εκατό χρόνια από την ίδρυση του Ελληνικού Κράτους, διεξάγεται και πάλι ευρείας κλίμακας ψήφισμα για Ένωση με την Ελλάδα, το οποίο υπέγραφαν και πάλι οι αντιπρόσωποι του λαού, από όλες τις κοινότητες της Κύπρου.

Το 1931, ο Μητροπολίτης Κιτίου, Νικόδημος Μυλωνάς, παραιτείται από βουλευτής και κηρύσσει ανυποχώρητο αγώνα υπέρ της Ένωσης, ενώ στις 18 Οκτωβρίου κυκλοφορεί αντίγραφα με διάγγελμά του, το οποίο έχει επαναστατικό χαρακτήρα. Στις 20 Οκτωβρίου ο Μυλωνάς μεταβαίνει στη Λεμεσό, όπου θα διοργανωθεί ογκώδες συλλαλητήριο. Στις 21 Οκτωβρίου συλλαλητήριο στη Λευκωσία, που καταλήγει με πορεία στο Κυβερνείο, αποφέρει συγκρούσεις, τραυματισμούς, έναν νεκρό, τον Ονούφριο Κληρίδη, και τελικά πυρπόληση του Κυβερνείου. Από 22-25 Οκτωβρίου 1931 θα πραγματοποιηθούν επιθέσεις κατά αστυνομικών σταθμών, τραυματισμοί, θα υπάρξει ένταση σε όλο το νησί. Στις 24 Οκτωβρίου θα πραγματοποιηθεί η σύλληψη του Νικόδημου Μυλωνά και άλλων πολιτικών προσώπων, οι οποίοι είτε θα απελαθούν είτε θα «εντοπιστούν», ενώ στις 27 Οκτωβρίου επιβάλλονται καταπιεστικά μέτρα και λογοκρισία του Τύπου. Τα «Οκτωβριανά του ’31», όπως έμειναν στην ιστορία, προκαλούν

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΠΕΤΕΙΑΚΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «Αϊφυλιώτης»

Εκδότης - Ιδιοκτήτης
Σάββας Τιμοθέου, Διευθυντής

Διευθυντής Σύνταξης
Δρ Ανδρέας Σοφοκλέους, Β.Δ., Φιλόλογος

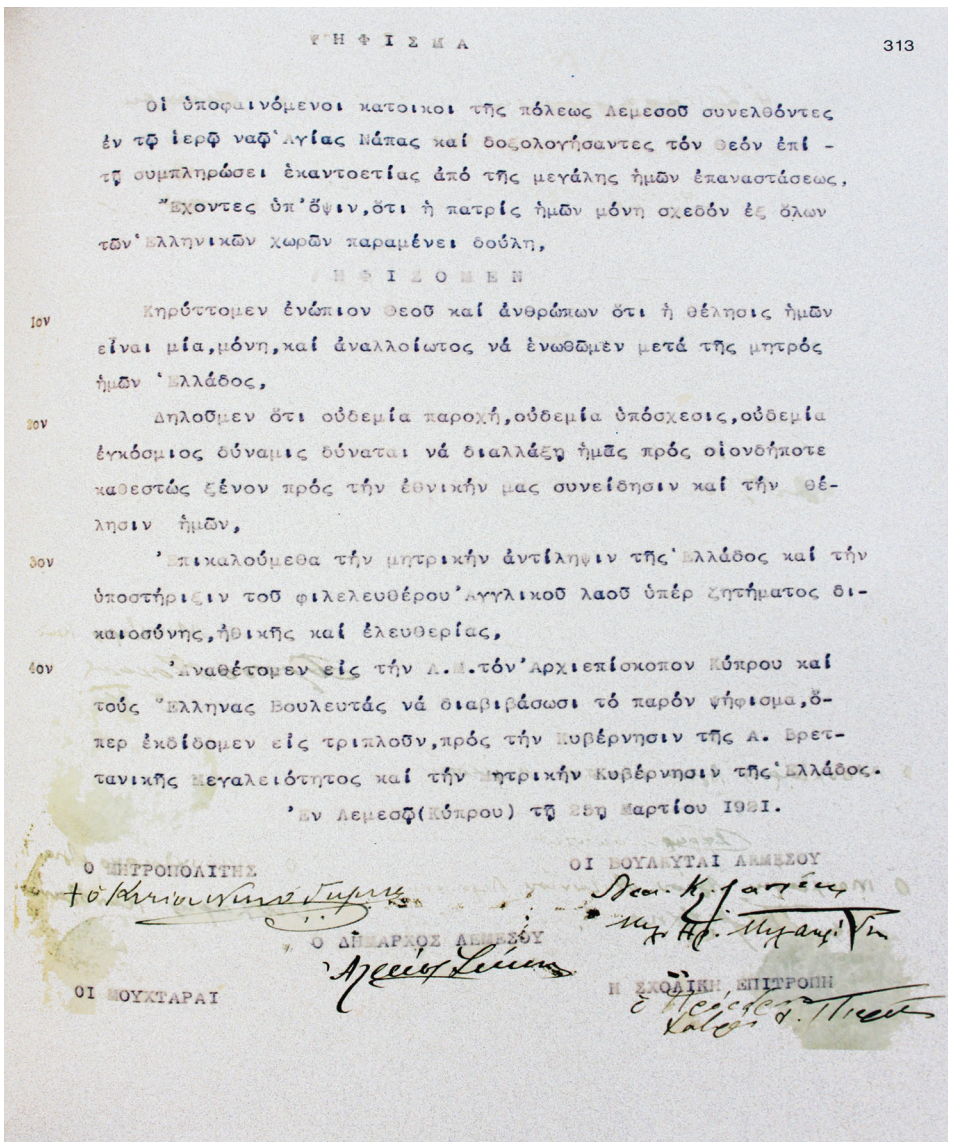
Συντακτική Ομάδα - Διόρθωση κειμένων
Κατερίνα Οικονόμου, Β.Δ., Φιλόλογος
Ανδρέας Νικολάου, Φιλόλογος
Δρ Θωμάς Παπαγεωργίου, Φιλόλογος

Άρθρα/Ερευνα/Συνεργασίες
Ανδρέας Αγγελίδης (Γ42)
Ανδρέας Αδάμου (Γ42)
Αντριάνα Παπαπέτρου (Β32)
Γιώργος Τερζίδης (Γ31)
Έβελυν Κλαππή (Γ31)
Θεοδώρα Παπαγαπίου (Β33)
Ιωάννης Ηλία (Γ42)
Όλγα Καππαή (Γ31)
Ορέστης Θεοδώρου (Γ42)
Φειδίας Παπαχαριδήμου (Γ31)
Χρυσοβαλάντω Αναστασίου (Γ42)

Επικοινωνία
Διεύθυνση:
Οδός Αίτνας, 3117, Λεμεσός.
Τηλέφωνο: 25692220
Τηλεομοιότυπο: 25692225
Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο:
lyk-ag-fylaxi-lem@schools.ac.cy

Χορηγός
Σύνδεσμος Γονέων και Κηδεμόνων Λυκείου Αγίας Φυλάξεως

Σημείωμα Σύνταξης
Η έκδοση της επετειακής εφημερίδας «Αϊφυλιώτης» αποτίει φόρο τιμής στους αγωνιστές και τις αγωνίστριες του 1821, αναγνωρίζοντας ότι η Επανάσταση των Ελλήνων, η Εθνεγερσία του Εικοσιένα, ήταν, είναι και θα είναι αενάος ιστορικός φάρος των Ελλήνων της μαρτυρικής Κύπρου στους συνεχείς αγώνες τους για δικαίωση.

ΨΗΦΙΣΜΑ 313

Οἱ ὑποφαινόμενοι κατοικοι τῆς πόλεως Λεμεσοῦ συνελθόντες ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ Ἁγίας Νάπας καί δοξολογήσαντες τόν Θεόν ἐπί τῇ συμπληρώσει ἑκαντοετίας ἀπό τῆς μεγάλης ἡμῶν ἐπαναστάσεως,

Ἔχοντες ὑπ'ὄψιν,ὅτι ἡ πατρίς ἡμῶν μόνη σχεδόν ἐξ ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν παραμένει δούλη,

ΨΗΦΙΖΟΜΕΘΑ

1ον Κηρύττομεν ἐνώπιον Θεοῦ καί ἀνθρώπων ὅτι ἡ θέλησις ἡμῶν εἶναι μία,μόνη,καί ἀναλλοίωτος νά ἑνωθῶμεν μετά τῆς μητρός ἡμῶν Ἑλλάδος,

2ον Δηλοῦμεν ὅτι οὐδεμία παροχή,οὐδεμία ὑπόσχεσις,οὐδεμία ἐγκόσμιος δύναμις δύναται νά διαλλάξῃ ἡμᾶς πρός οἱονδήποτε καθεστώς ξένον πρός τήν ἐθνικήν μας συνείδησιν καί τήν θέλησιν ἡμῶν,

3ον Ἐπικαλούμεθα τήν μητρικήν ἀντίληψιν τῆς Ἑλλάδος καί τήν ὑποστήριξιν τοῦ φιλελευθέρου Ἀγγλικοῦ λαοῦ ὑπέρ ζητήματος δικαιοσύνης,ἠθικῆς καί ἐλευθερίας,

4ον Ἀναθέτομεν εἰς τήν Α.Μ.τόν Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου καί τούς Ἕλληνας Βουλευτάς νά διαβιβάσωσι τό παρόν ψήφισμα,ὅπερ ἐκδίδομεν εἰς τριπλοῦν,πρός τήν Κυβέρνησιν τῆς Α. Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος καί τήν Μητρικήν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος.

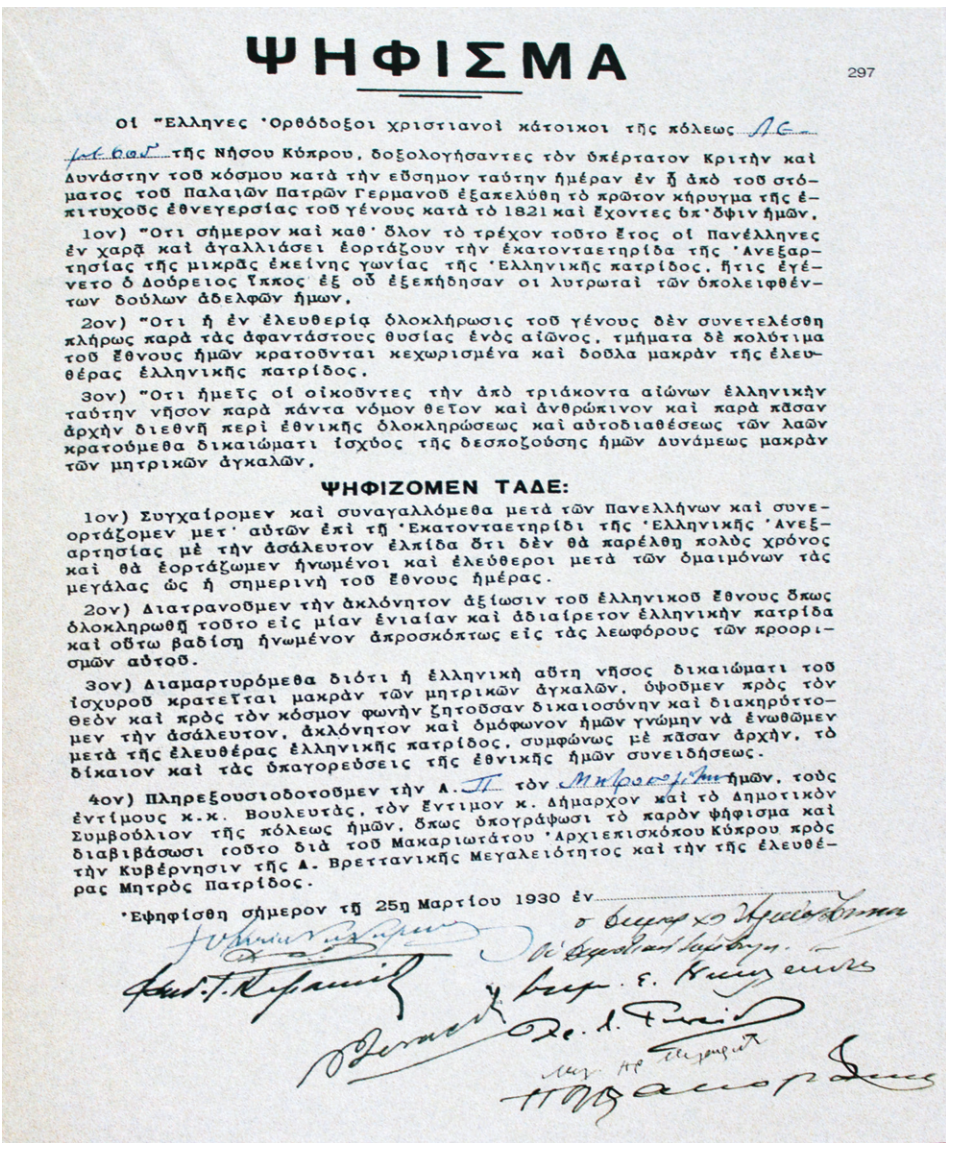
Ἐν Λεμεσῷ(Κύπρου) τῇ 25ῃ Μαρτίου 1921.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ — ΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΑΙ ΛΕΜΕΣΟΥ

Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΛΕΜΕΣΟΥ

ΟΙ ΜΟΥΧΤΑΡΑΙ — Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ψήφισμα Λεμεσού για την Ένωση, 25ης Μαρτίου 1921

ΨΗΦΙΣΜΑ

297

Οἱ Ἕλληνες Ὀρθόδοξοι χριστιανοί κάτοικοι τῆς πόλεως Λεμεσοῦ τῆς Νήσου Κύπρου, δοξολογήσαντες τόν ὑπέρτατον Κριτήν καί Δυνάστην τοῦ κόσμου κατά τήν εὔσημον ταύτην ἡμέραν ἐν ᾗ ἀπό τοῦ στόματος τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ ἐξεπελύθη τό πρῶτον κήρυγμα τῆς ἐπιτυχοῦς ἐθνεγερσίας τοῦ γένους κατά τό 1821 καί ἔχοντες ὑπ'ὄψιν ἡμῶν,

1ον) Ὅτι σήμερον καί καθ' ὅλον τό τρέχον τοῦτο ἔτος οἱ Πανέλληνες ἐν χαρᾷ καί ἀγαλλιάσει ἑορτάζουν τήν ἑκατονταετηρίδα τῆς Ἀνεξαρτησίας τῆς μικρᾶς ἐκείνης γωνίας τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος, ἥτις ἐγένετο ὁ Δούρειος Ἵππος ἐξ οὗ ἐξεπήδησαν οἱ λυτρωταί τῶν ὑπολειφθέντων δούλων ἀδελφῶν ἡμῶν,

2ον) Ὅτι ἡ ἐν ἐλευθερίᾳ ὁλοκλήρωσις τοῦ γένους δέν συνετελέσθη πλήρως παρά τάς ἀφαντάστους θυσίας ἑνός αἰῶνος, τμήματα δέ κολοβά τοῦ ἔθνους ἡμῶν κρατοῦνται κεχωρισμένα καί δοῦλα μακράν τῆς ἐλευθέρας ἑλληνικῆς πατρίδος,

3ον) Ὅτι ἡμεῖς οἱ οἰκοῦντες τήν ἀπό τριάκοντα αἰώνων ἑλληνικήν ταύτην νῆσον παρά πάντα νόμον θεῖον καί ἀνθρώπινον καί παρά πᾶσαν ἀρχήν διεθνῆ περί ἐθνικῆς ὁλοκληρώσεως καί αὐτοδιαθέσεως τῶν λαῶν κρατούμεθα δικαιώματι ἰσχύος τῆς δεσποζούσης ἡμῶν δυνάμεως μακράν τῶν μητρικῶν ἀγκαλῶν,

ΨΗΦΙΖΟΜΕΝ ΤΑΔΕ:

1ον) Συγχαίρομεν καί συναγαλλόμεθα μετά τῶν Πανελλήνων καί συνεορτάζομεν μετ' αὐτῶν ἐπί τῇ Ἑκατονταετηρίδι τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνεξαρτησίας μέ τήν ἀσάλευτον ἐλπίδα ὅτι δέν θά παρέλθῃ πολύς χρόνος καί θά ἑορτάζωμεν ἡνωμένοι καί ἐλεύθεροι μετά τῶν ὁμαιμόνων τάς μεγάλας ὡς ἡ σημερινή τοῦ ἔθνους ἡμέρας.

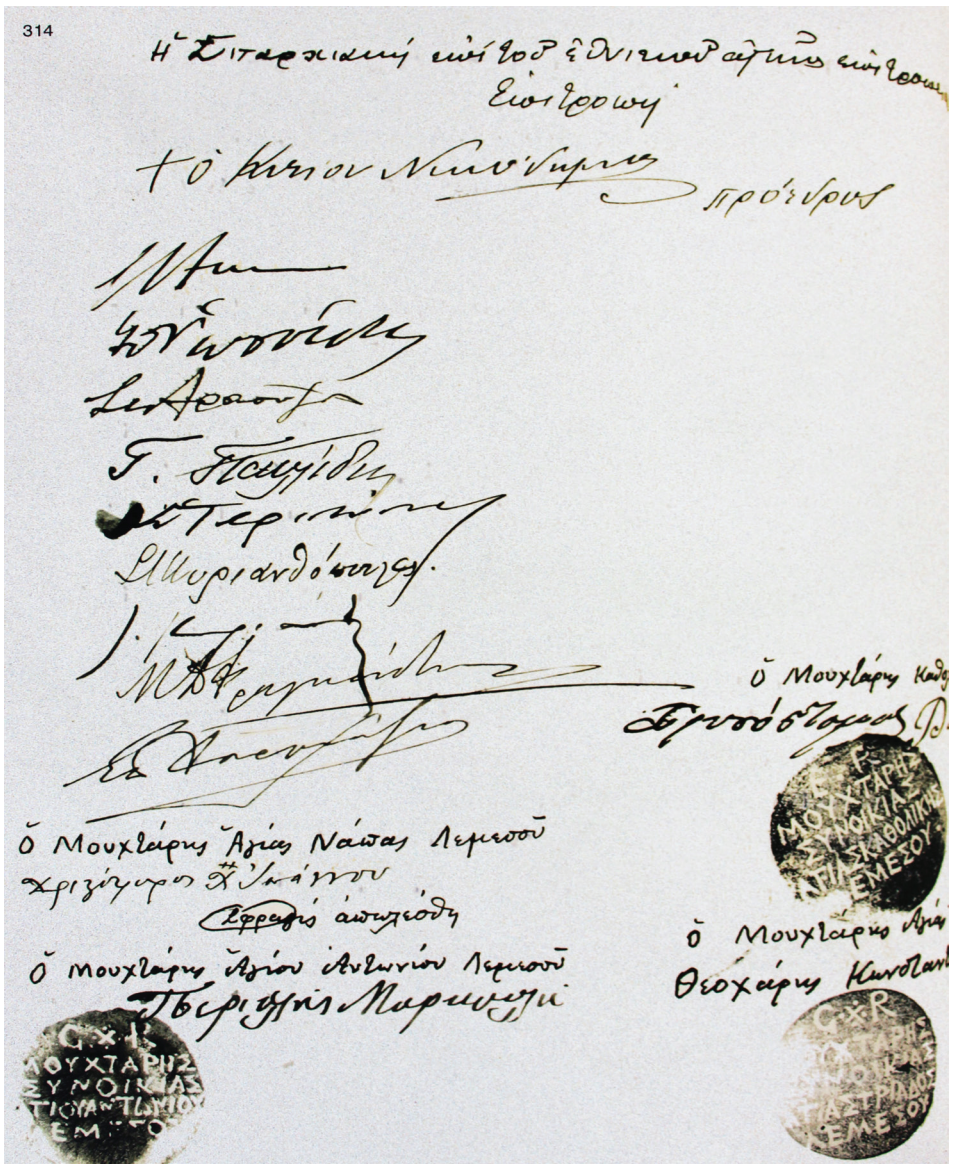
2ον) Διατρανοῦμεν τήν ἀκλόνητον ἀξίωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ὅπως ὁλοκληρωθῇ τοῦτο εἰς μίαν ἐνιαίαν καί ἀδιαίρετον ἑλληνικήν πατρίδα καί οὕτω βαδίσῃ ἡνωμένον ἀπροσκόπτως εἰς τάς λεωφόρους τῶν προορισμῶν αὐτοῦ.

3ον) Διαμαρτυρόμεθα διότι ἡ ἑλληνική αὕτη νῆσος δικαιώματι τοῦ ἰσχυροῦ κρατεῖται μακράν τῶν μητρικῶν ἀγκαλῶν, ὑψοῦμεν πρός τόν θεόν καί πρός τόν κόσμον φωνήν ζητοῦσαν δικαιοσύνην καί διακηρύττομεν τήν ἀσάλευτον, ἀκλόνητον καί ὁμόφωνον ἡμῶν γνώμην νά ἑνωθῶμεν μετά τῆς ἐλευθέρας ἑλληνικῆς πατρίδος, συμφώνως μέ πᾶσαν ἀρχήν, τό δίκαιον καί τάς ὑπαγορεύσεις τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν συνειδήσεως.

4ον) Πληρεξουσιοδοτοῦμεν τήν Α.Π. τόν Μητροπολίτην ἡμῶν, τούς ἐντίμους κ.κ. Βουλευτάς, τόν ἔντιμον κ. Δήμαρχον καί τό Δημοτικόν Συμβούλιον τῆς πόλεως ἡμῶν, ὅπως ὑπογράψωσι τό παρόν ψήφισμα καί διαβιβάσωσι τοῦτο διά τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου πρός τήν Κυβέρνησιν τῆς Α. Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος καί τήν τῆς ἐλευθέρας Μητρός Πατρίδος.

Ἐψηφίσθη σήμερον τῇ 25ῃ Μαρτίου 1930 ἐν Λεμεσῷ

Ψήφισμα Λεμεσού για την Ένωση, 25ης Μαρτίου 1930

Η Επαρχιακή Επιτροπή Εθνικού Αγώνος με Πρόεδρο τον Νικόδημο Μυλωνά, Μητροπολίτη Κιτίου (και Λεμεσού τον καιρό εκείνο)

πανελλήνια αντιβρετανικές διαδηλώσεις. Όμως, ο Πρωθυπουργός της Ελλάδας, Ελευθέριος Βενιζέλος, δηλώνει πως δεν υφίσταται θέμα Ένωσης. Ο λόγος αυτής της αντίδρασης, κατά τον Κωνσταντίνο Σβολόπουλο, ήταν πως από το 1928 ο Βενιζέλος είχε μυστικές συνομιλίες με τους Βρετανούς για παραχώρηση της Κύπρου, οι οποίες έπεφταν στο κενό μετά τη ριζοσπαστική εξέγερση των «Οκτωβριανών». Περαιτέρω, η Ελλάδα δεν ήθελε να χαλάσει τις διπλωματικές σχέσεις με τη Βρετανία.

Κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, πολλοί είναι οι Έλληνες Κύπριοι που είτε κατατάσσονται στον ελληνικό στρατό είτε στον Αγγλικό, με την ελπίδα πως μετά από νίκη των συμμάχων η Κύπρος θα αποδίδετο στην Ελλάδα. Μετά τη λήξη του πολέμου οι ελπίδες τους θα διαψευσθούν. Έτσι, η Εθναρχία αποφασίζει τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος, για την Ένωση με την Ελλάδα, στις 15 και 22 Ιανουαρίου 1950. Το 95,7% των Ελλήνων Κυπρίων ψηφίζουν την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Ξεκινά προσπάθεια διεθνοποίησης του κυπριακού ενωτικού αιτήματος, που δυστυχώς δεν φέρνει ουσιαστικό αποτέλεσμα. Οι Βρετανοί δεν είναι πρόθυμοι να παραχωρήσουν την Κύπρο, γεγονός που οδηγεί πλέον στην απόφαση για διεξαγωγή ένοπλου αγώνα, ο οποίος θα οδηγήσει στο μεγαλείο του Απελευθερωτικού Αγώνα του 1955-1959.

Βιβλιογραφία:

-Γαβριηλίδης, Α. (1972) Τα εθναρχικά δικαιώματα και το ενωτικόν δημοψήφισμα, Ζάβαλλη, Λευκωσία.
-Καζαμίας, Γ. και Παπαπολυβίου, Π. (Επιμέλεια) (2008) Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και η Κύπρος, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα.
-Κυπριολογική Βιβλιοθήκη (2003) Ενωτικόν δημοψήφισμα 1921, Επιφανίου, Λευκωσία.
-Κυπριολογική Βιβλιοθήκη (2003) Ενωτικόν δημοψήφισμα 1930, Επιφανίου, Λευκωσία.
-Παπαπολυβίου, Π. (2017) Η συμμετοχή των Κυπρίων στους εθνικούς αγώνες, Ιστορία της Κύπρου – Συμπληρωματικό υλικό, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού.

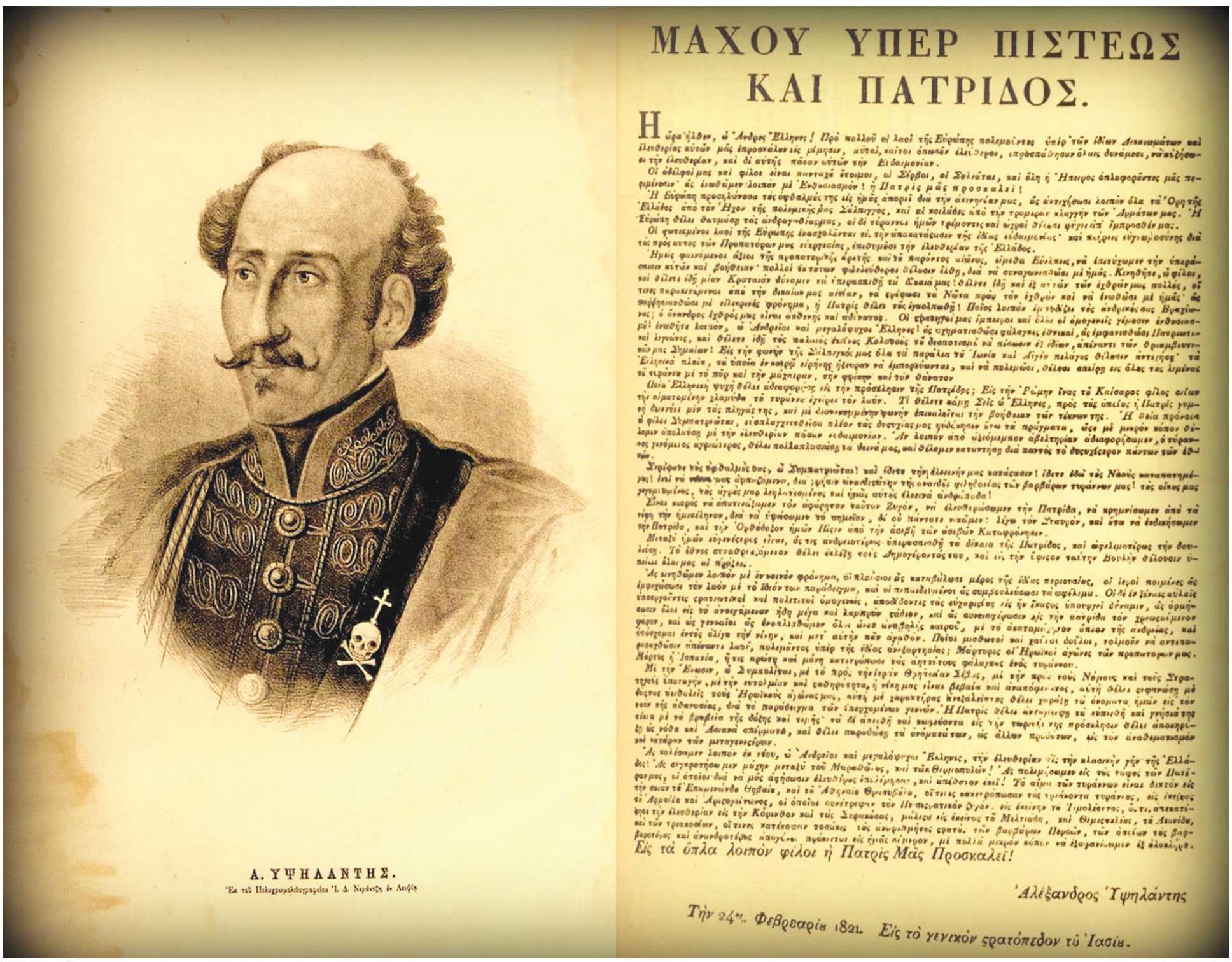
Κοινά στοιχεία των προκηρύξεων του πρίγκηπα Αλέξανδρου Υψηλάντη και του Γεώργιου Γρίβα Διγενή

από την Έβελυν Κλαππή

Βρισκόμαστε στο έτος 2021, μία χρονιά ορόσημο για τον Ελληνισμό, αφού ετοιμαζόμαστε να εορτάσουμε τα διακόσια χρόνια από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Ένας από τους πρωτεργάτες της Εθνεγερσίας, και Αρχηγός της Φιλικής Εταιρείας, ήταν ο πρίγκηπας Αλέξανδρος Υψηλάντης. Στις 24 Φεβρουαρίου 1821, ο Αλέξανδρος Υψηλάντης κήρυξε την εξέγερση των Ελλήνων στη Μολδοβλαχία. Ο τοπικός πληθυσμός δεν έδειξε μεγάλη προθυμία για συμμετοχή και οι νεαροί Έλληνες του Ιερού Λόχου, που ακολούθησαν τον Υψηλάντη, φονεύθηκαν ή αιχμαλωτίσθηκαν από τους Οθωμανούς Τούρκους στο Δραγατσάνι στις 7 Ιουνίου. Από την εξέγερση εκείνη, η οποία άνοιξε τον δρόμο για την κυρίως Επανάσταση στην Πελοπόννησο, είναι σημαντικό να κρατήσουμε στη μνήμη μας την περίφημη προκήρυξη του Υψηλάντη. Στις 24 Φεβρουαρίου, λοιπόν, από το Γενικόν Στρατόπεδον του Ιασίου, ο Αλέξανδρος Υψηλάντης κοινοποιεί προς όλους τους Έλληνες την προκήρυξή του με τίτλο: «Μάχου υπέρ Πίστεως και Πατρίδος». Μέσα από την προκήρυξη του Υψηλάντη μάς έρχεται στον νου μία άλλη προκήρυξη, αυτή του Γεωργίου Γρίβα Διγενή, στον απελευθερωτικό αγώνα των Ελλήνων Κυπρίων του 1955-1959, για την αποτίναξη του αγγλικού ζυγού και την Ένωση με τον εθνικό κορμό, τη μητέρα Ελλάδα. Μπορεί η επιθυμία του ελληνικού κυπριακού λαού για ένωση να μην επιτεύχθηκε, εντούτοις με τις Συμφωνίες Ζυρίχης - Λονδίνου συμφωνήθηκε το 1960 η Ανεξαρτησία της Κύπρου. Χωρίς καμία αμφιβολία, καίριο ρόλο για την εξέγερση των Ελλήνων της Κύπρου έπαιξε η πρώτη προκήρυξη της Ε.Ο.Κ.Α., που κυκλοφόρησε το βράδυ της 31ης Μαρτίου προς ξημερώματα 1ης Απριλίου 1955, με την υπογραφή «ο Αρχηγός Διγενής».

Οι δύο προκηρύξεις έχουν αρκετά κοινά στοιχεία μεταξύ τους. Αρχικά, μέσα από τις προκηρύξεις των Υψηλάντη και Διγενή, αντιλαμβανόμαστε πως ο Αγώνας που επρόκειτο να ξεσπάσει είναι εθνικός και δημοκρατικός και πως δεν αποτελεί εξέγερση κοινωνική, ταξική ή εμφύλια. Επομένως, καλούν όλο τον λαό να ενωθεί, για να αντιμετωπισθεί ο εχθρός. Στην προκήρυξη του Υψηλάντη διαβάζουμε: «Οι στρατηγοί μας έμπειροι και όλοι οι ομογενείς γέμουσιν ενθουσιασμού! ενωθήτε λοιπόν, ω ανδρείοι και μεγαλόψυχοι Έλληνες! ας σχηματισθώσι φάλαγκες εθνικαί». Κατ' αντιστοιχία, ο Διγενής αναφέρει: «Έλληνες, όπου και αν ευρίσκεσθε, ακούσατε την

Α. ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ.

Ἐκ τοῦ Πολυχρωματιδιογραφείου Ἰ. Δ. Νεφάντζη ἐν Λειψίᾳ

ΜΑΧΟΥ ΥΠΕΡ ΠΙΣΤΕΩΣ
ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΔΟΣ.

Ἡ ὥρα ἦλθεν, ὦ Ἄνδρες Ἕλληνες! Πρὸ πολλοῦ οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης πολεμοῦντες ὑπὲρ τῶν ἰδίων δικαιωμάτων καὶ ἐλευθερίας αὐτῶν μᾶς ἐπροσκάλουν εἰς μίμησιν, αὐτοὶ, καίτοι ὄντες ἑτερόφυλοι, ἐπροσπάθησαν ὅλως δυνάμεσι, νὰ ἀξιώσωσι τὴν ἐλευθερίαν, καὶ δι' αὐτῆς πᾶσαν αὐτῶν τὴν Εὐδαιμονίαν.

Οἱ ἀδελφοί μας καὶ φίλοι εἶναι παντοχᾶ ἕτοιμοι, οἱ Σέρβοι, οἱ Σουλιῶται, καὶ ὅλη ἡ Ἤπειρος ὁπλοφορεῖται μᾶς περιμένουν· ἂς ἐνωθῶμεν λοιπὸν μὲ Ἐνθουσιασμόν! ἡ Πατρίς μᾶς προσκαλεῖ!

Ἡ Εὐρώπη προσηλώνουσα τοὺς ὀφθαλμούς της εἰς ἡμᾶς ἀπορεῖ διὰ τὴν ἀκινησίαν μας, ἂς ἀντιχήσωσι λοιπὸν ὅλα τὰ Ὄρη τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν Ἄθων τῆς πολεμικῆς βοᾶς Σάλπιγγος, καὶ αἱ ποιλάδες ἀπὸ τὴν τρομερὰν κλαγγὴν τῶν Ἁρμάτων μας. Ἡ Εὐρώπη θέλει θαυμάσῃ τὰς ἀνδραγαθίας μας, οἱ δὲ τύραννοι ἡμῶν τρόμοντες καὶ ὠχροὶ θέλουσι φύγει ἀπ' ἔμπροσθέν μας.

Οἱ φωτισμένοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἐναποκεῖνται εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἰδίας εὐδαιμονίας· καὶ πολῖται εὐγνωμοσύνης διὰ τοὺς πρὸς αὐτοὺς τῶν Προπατόρων μας εὐεργεσίας, ἐπιδυνῶσι τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ἡμεῖς φωτόμενοι ἄξιοι τῆς προπατορικῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ παρόντος αἰῶνος, εἴμεθα Εὐάλωτοι, νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῶν καὶ βοήθειαν· πολλοὶ ἐκ τούτων φιλελεύθεροι θέλουσιν ἔλθῃ, διὰ νὰ συναγωνισθῶσι μὲ ἡμᾶς. Κινηθῆτε, ὦ φίλοι, καὶ θέλετε ἰδῇ μίαν Κραταιὰν δύναμιν τὴν ὑπερασπιδῆ τὰ δίκαιά μας· θέλετε ἰδῇ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν μας πολλοὺς, οἵτινες παρακινημένοι ἀπὸ τὴν δικαίαν μας αἰτίαν, νὰ ἐγείρωσι τὰ Νῶτα πρὸς τὸν ἐχθρὸν καὶ νὰ ἐνωθῶσι μὲ ἡμᾶς· ὡς παρήγησισθῶσι μὲ εἰλικρινὲς φρόνημα, ἡ Πατρὶς θέλει τὸς ἐγκολπωθῇ! Ποῖος λοιπὸν ἐμπνέζει τὸς ἀνδρικὸς Βρεγχίνας; ὁ ἄνανδρος ἐχθρός μας εἶναι ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος. Οἱ στρατηγοί μας ἔμπειροι καὶ ὅλοι οἱ ὁμογενεῖς γέμουσιν ἐνθουσιασμοῦ! ἐνωθῆτε λοιπὸν, ὦ Ἀνδρεῖοι καὶ μεγαλόψυχοι Ἕλληνες! ἂς σχηματισθῶσι φάλαγκες ἐθνικαί, ἂς ἐμφανισθῶσι Πατριωτικαὶ λεγεῶνες, καὶ θέλετε ἰδῇ τὸς παλαιὸς ἐκείνους Κολοσσοὺς τὰ θεοποιημένα νὰ πέσωσιν ἐξ ἰδίων, ἀπέναντι τῶν θριαμβευτικῶν μας Σημαίων! Εἰς τὴν φωτὴν τῆς Σελήνης μας ὅλα τὰ παράλια τοῦ Ἰωνίου καὶ Λιγέου πελάγους θέλουσιν ἀντιχήσῃ· τὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἐν καιρῷ εἰρήνης ἤλεγαν νὰ ἐμπορεύωνται, καὶ νὰ πολεμῶσι, θέλουσι σπείρῃ εἰς ὅλας τὰς λιμένας τὰ τύραννα μὲ τὸ πῦρ καὶ τὴν μάχαιραν, τὴν φρίκην καὶ τὸν θάνατον

Ποία Ἑλληνικὴ ψυχὴ θέλει ἀδιαφορήσῃ εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς Πατρίδος; Εἰς τὴν Ῥώμην ἕνας τῶ Καίσαρος φίλος σύραν τὴν σιμαιμένην χλαμύδα τὸ τυράννε ἐγύρεν τὸν λαόν. Τί θέλετε ἀφῆ Σεῖς ὦ Ἕλληνες, πρὸς τὰς ὁποίας ἡ Πατρὶς γυμνὴ διατείνει μὲν τὰς πληγάς της, καὶ μὲ ἐπισπασμένην φωνὴν ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν τῶν τέκνων της. Ἡ θεία πρόνοια ὦ φίλοι Συμπατριῶται, εἰσπλαγχνεύθεισα πλέον τὰς δυστυχίας μας ηὐδόκησεν ὅτω τὰ πράγματα, ὥςε μὲ μικρὸν κόπον θέλομεν ἀπολαύσῃ μὶ τὴν ἐλευθερίαν πᾶσαν εὐδαιμονίαν. Ἂν λοιπὸν ἀπὸ ὑμόμημον ἀβελτηρίαν ἀδιαφορήσωμεν, ὁ τύραννος γενόμενος ἀγριώτερος, θέλει πολλαπλασιάσῃ τα θεινά μας, καὶ θέλομεν καταντήσῃ διὰ παντὸς τὸ θανχίζερον πάντων τῶν ἐθνῶν.

Στρέψατε τὸς ὀφθαλμὸς σας, ὦ Συμπατριῶται! καὶ ἴδετε τὴν ἐλεεινήν μας κατάσταιν! ἴδετε ἐδῶ τὰς Νάους καταπατημένας! ἐκεῖ τὰ νέα μας ἁρπαζόμενα, διὰ χρῆσιν ἀναλλοίωτον τῆς ἀναιδοῦς φιλησοίας τῶν βαρβάρων τυράννων μας! τὰς οἰκίας μας γεμισμένας, τὰς ἀγρὰς μας λεηλατισμένας καὶ ἡμᾶς αὐτὸς ἐλεεινὰ ἀνδράποδα!

Εἶναι καιρὸς νὰ ἀποτινάξωμεν τὸν ἀφόρητον τοῦτον Ζυγὸν, νὰ ἐλευθερώσωμεν τὴν Πατρίδα, νὰ ἀρημνίσωμεν ἀπὸ τὰ νέφη τὴν ἡμεδίπτερον, διὰ νὰ ὑψώσωμεν τὸ σημεῖον, ὃ οὐ πάντοτε νικῶμεν· λέγω τὸν Σταυρὸν, καὶ ὅτω νὰ ἐκδικήσωμεν τὴν Πατρίδα, καὶ τὴν Ὀρθόδοξον ἡμῶν Πίστιν ἀπὸ τὴν ἀσεβῆ τῶν ἀσεβῶν Κατηφρόνησιν.

Μεταξὺ ἡμῶν εὐγενέστερος εἶναι, ὃς τις ἀνδρειοτέρως ὑπερασπισθῇ τὰ δίκαια τῆς Πατρίδος, καὶ ἀφελιμοτέρως τὴν δουλείαν. Τὸ ἔθνος συναθροιζόμενον θέλει ἐκλέξῃ τοὺς Δημογέροντάς του, καὶ εἰς τὴν ὕψιστον ταύτην Βουλὴν θέλουσιν ὑπαίσι ὅλαι μας αἱ πρᾶξεις.

Ἂς μηδεμιάσωμεν λοιπὸν μὲ ἓν κοινὸν φρόνημα, οἱ πλούσιοι ἂς καταβάλωσι μέρος τῆς ἰδίας περιουσίας, οἱ ἱερεῖς ποιμένες ἂς ἐμφυχώσωσι τὸν λαὸν μὲ τὸ ἰδιόν των παράδειγμα, καὶ οἱ πτωχοὶ ἀδελφοὶ ἂς συμβοηθεύσωσι τὰ ὠφέλιμα. Οἱ λεγόμενοι αὐλαὶ ὑπουργοῦντες στρατιῶται καὶ πολῖται ὁμογενεῖς, ἀποδόντες τὰς ὑχαριστίας εἰς ἣν ἔκαμεν ὑπουργεῖ δύναμιν, ἂς ὁρμήσωσιν ὅλοι εἰς τὸ ἀνοιγόμενον ἤδη μίγα καὶ λαμπρὸν στάδιον, καὶ ἂς συνεισφέρωσιν εἰς τὴν πατρίδα τὸν χρυσοῦν καὶ ἄργυρον, καὶ ὡς γενναῖοι ὃς ἐνοπλισθῶσιν ὅλοι ἀνὰ ἀναβολὴς καιροῦ, μὲ τὸ ἀκαταμάχητον ὅπλον τῆς ἀνδρείας, καὶ ὑπόσχωμαι ἐντὸς ὀλίγου τὴν νίκην, καὶ μετ' αὐτὴν πᾶν ἀγαθόν. Ποῖοι μισθωτοὶ καὶ χαῖνοι δοῦλοι, τολμοῦν νὰ ἀντιπαραταχθῶσι ὑπέναντι λαοῦ, πολεμοῦντος ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀνεξαρτησίας; Μάρτυρες οἱ Ἡρωϊκοὶ ἀγῶνες τῶν προπατόρων μας. Μάρτυς ἡ Ἱσπανία, ἥτις πρώτη καὶ μόνη κατεπόδισε τὰς ἀηττήτους φάλαγκας ἐνὸς τυράννου.

Μὲ τὴν Ἕνωσιν, ὦ Συμπολῖται, μὲ τὸ πρὸς τὴν ἱερὰν Θρησκείαν Σέβας, μὲ τὴν πρὸς τοὺς Νόμους καὶ τοὺς Στρατηγοὺς ὑποταγὴν, μὲ τὴν εὐτολμίαν καὶ εὐθυρρύθμειαν, ἡ νίκη μας εἶναι βεβαία καὶ ἀναπόφευκτος, αὐτὴ θέλει ἐφαπλώσῃ μὲ θάρρος ὑπὲρ ἐλπίδες τοὺς Ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας μας, αὐτὴ μὲ χαρακτῆρας ἀνεξαλείπτους θέλει γράψῃ τὰ ὀνόματα ἡμῶν εἰς τὸν ναὸν τῆς ἀθανασίας, ὅπου τὸ παράδειγμα τῶν ἐπερχομένων γενεῶν. Ἡ Πατρὶς θέλει ἀντημοιβῇ τὰ ἐπιπόνη καὶ γηγενὰ της τέκνα μὲ τὰ βραβεῖα τῆς δόξης καὶ τιμῆς· τὰ δὲ ἀπειθῆ καὶ κωφεύοντα εἰς τὴν φωνὴν της πρόσκλησιν θέλει ἀποκηρύξῃ ὡς κόπρα καὶ ἀσεβῆ σπέρματα, καὶ θέλει παραδώσῃ τὰ ὀνόματά των, ὡς ἄλλων προδοτῶν, εἰς τὸν ἀναθεματισμὸν καὶ κατάραν τῶν μεταγενεστέρων.

Ἂς καλέσωμεν λοιπὸν ἐκ τέου, ὦ Ἀνδρεῖοι καὶ μεγαλόψυχοι Ἕλληνες, τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν κλασικὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος! Ἂς συγκροτήσωμεν μάχην μεταξὺ τοῦ Μαραθῶνος, καὶ τῶν Θερμοπυλῶν! Ἂς πολεμήσωμεν εἰς τὰς πάρας τῶν Πατέρων μας, οἱ ὁποῖοι διὰ τὰ μᾶς ἀφήσωσιν ἐλευθέρας ἐπέτρεψαν, καὶ ἀπέθανον ἐπ' αὐτῇ! Τὸ αἷμα τῶν τυράννων εἶναι δεκτὸν εἰς τὴν σκιὰν τοῦ Ἐπαμεινώνδα Θηβαῖε, καὶ τὸν Ἀθηναῖον Θρασυβούλου, οἵτινες κατεπρόπωσαν τοὺς τριάκοντα τυράννους, εἰς ἐκείνους τοῦ Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος, οἱ ὁποῖοι συντρίψαν τὸν Πεισιστρατικὸν ζυγὸν. εἰς ἐκείνην τὰ Τιμολέοντος, ὅτι, ἀπατήσῃ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν Κόρινθον καὶ τὰς Συρακούσας, μάλιστα εἰς ἐκείνους τοῦ Μιλτιάδου, καὶ Θεμιστοκλέους, τοῦ Λεωνίδα, καὶ τῶν τριακοσίων, οἵτινες κατέκοψαν τοσούτους τὰς ἀνυριθμήτους στρατὸς τῶν βαρβάρων Περσῶν, τῶν ὁποίων τὸς βαρβαρότητας καὶ ἀνανδροτέρας ἀπογόνους, πρέπει τοὺς εἰς ἡμᾶς ὅμοιον, μὲ πολλὰ μικρὸν κόπον νὰ ἐξαφανίσωμεν ἐξ ὁλοκλήρου.

Εἰς τὰ ὅπλα λοιπὸν φίλοι ἡ Πατρὶς Μὰς Προσκαλεῖ!

Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης

Τὴν 24ην Φεβρεαρίε 1821. Εἰς τὸ γενικὸν στρατόπεδον τῦ Ἰασίυ.

φωνήν μας: Εμπρός, όλοι μαζί για την λευτεριά της Κύπρου μας».

Και στις δύο προκηρύξεις γίνεται αναφορά στην αδιάσπαστη δύναμη της χριστιανικής πίστης. Η σημαία, κατά τον Υψηλάντη, πρέπει να φέρει το σημείο του Χριστιανικού Σταυρού, με τη βοήθεια του οποίου οι Έλληνες πάντοτε νικούν. «Είναι καιρός να αποτινάξωμεν τον αφόρητον τούτον Ζυγόν, να ελευθερώσωμεν την Πατρίδα, να κρημνίσωμεν από τα νέφη την ημισέληνον, να υψώσωμεν το σημείον δι' ού πάντοτε νικώμεν! Λέγω τον Σταυρόν, και ούτω να εκδικήσωμεν την Πατρίδα και την Ορθόδοξον ημών Πίστιν από την ασεβή των ασεβών καταφρόνησιν». Ομοίως, στην περίπτωση του Αγώνα του 1955-1959, ο Διγενής, πάντοτε με τον σταυρό στο χέρι, αναφέρει πως με την πίστη στον Θεό και με τίμιο αγώνα η λύτρωση θα έρθει: «Με την βοήθειαν του Θεού, με πίστιν εις τον τίμιον αγώνα μας».

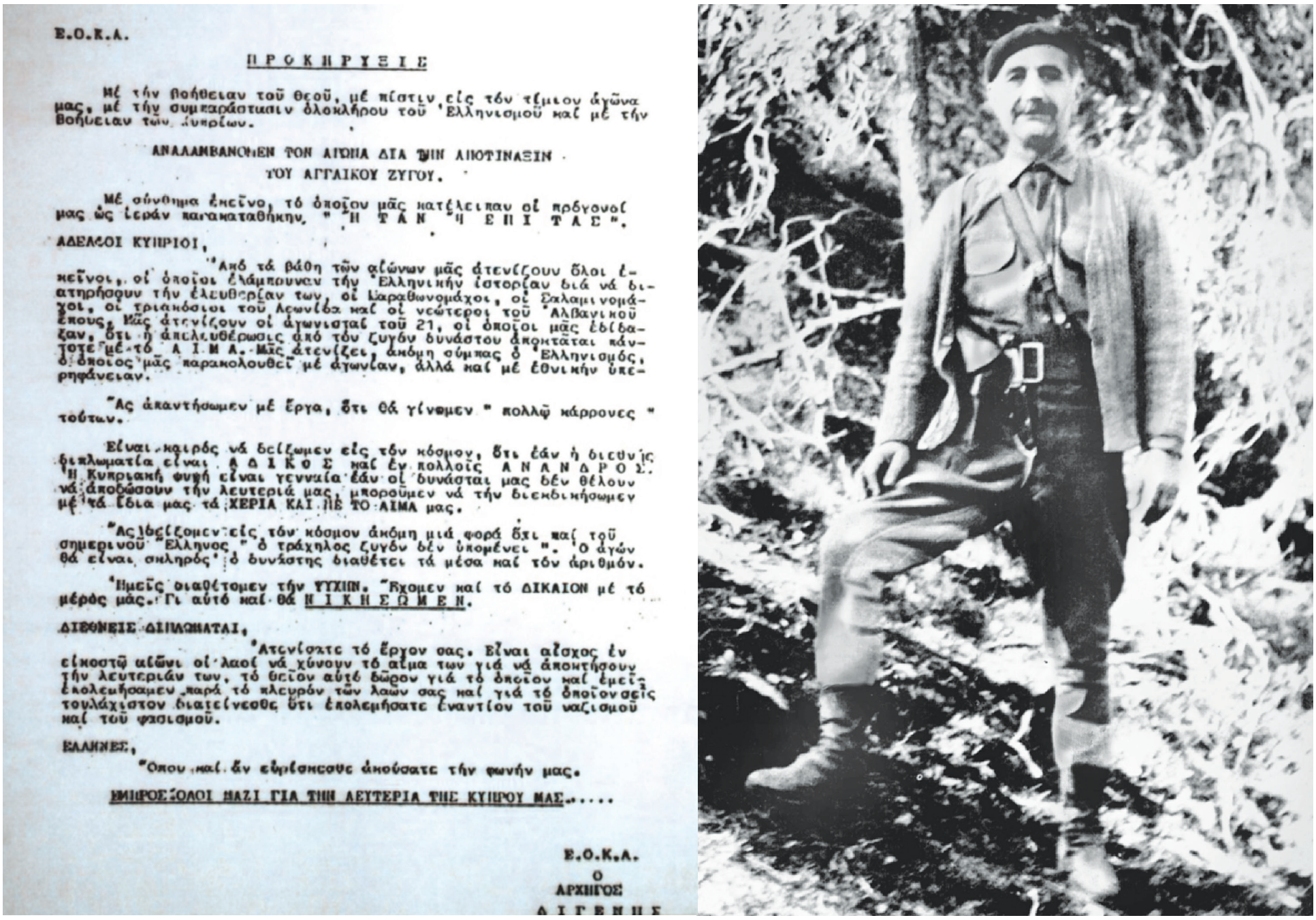
Επιπροσθέτως, και στις δύο είναι παρούσα η διαχρονική πορεία του Ελληνισμού. Στις προκηρύξεις γίνεται αναφορά σε στρατιωτικές επιχειρήσεις που στιγμάτισαν τον Ελληνισμό. Οι αγώνες των προγόνων αποτελούσαν το μέσο, από το οποίο θα έπαιρναν δύναμη και κουράγιο, για να ξεσηκωθούν και να κάνουν έναν αγώνα πιο δυναμικό και έντονο. Η αδιάσπαστη συνέχεια του Ελληνισμού από την αρχαιότητα μέχρι την εποχή τους, αποτελούσε ακράδαντη πεποίθηση και τους καλλιεργούσε αίσθημα υπερηφάνειας και αγωνιστικότητος. Από την προκήρυξη του Υψηλάντη διαβάζουμε: «Ας συγκροτήσωμεν μάχην μεταξύ του Μαραθώνος και των Θερμοπυλών… Το αίμα των τυράννων είναι δεκτόν εις την σκιάν του Επαμεινώνδου Θηβαίου και του Αθηναίου Θρασυβούλου». Και από την προκήρυξη του Διγενή: «Από τα βάθη των αιώνων μας ατενίζουν όλοι εκείνοι οι οποίοι ελάμπρυναν την Ελληνικήν Ιστορίαν διά να διατηρήσουν την ελευθερίαν των: οι Μαραθωνομάχοι, οι Σαλαμινομάχοι, οι Τριακόσιοι του Λεωνίδα και οι νεώτεροι του Αλβανικού έπους. Μας ατενίζουν οι αγωνισταί του 1821, οι οποίοι και μας εδίδαξαν ότι η απελευθέρωσις από τον ζυγόν δυνάστου αποκτάται πάντοτε μέ τό αίμα».

Περαιτέρω, κοινή είναι η αναφορά στο μεγαλείο της ψυχής του υπόδουλου Έθνους, σε μια προσπάθεια τόνωσης του ηθικού και της αγωνιστικότητάς του. Ο Υψηλάντης υπογραμμίζει: «Ποία ελληνική ψυχή θέλει αδιαφορήση εις την πρόσκλησιν της Πατρίδος;» Στην προκήρυξη του ο Διγενής αναφέρει: «Είναι καιρός να δείξωμεν εις τον κόσμον, ότι εάν η διεθνής διπλωματία είναι άδικος και εν πολλοίς άνανδρος, η Κυπριακή ψυχή είναι γενναία».

Τόσο ο Υψηλάντης όσο και ο Διγενής υπογραμμίζουν με έμφαση στις προκηρύξεις τους το δίκαιο του Αγώνα που πρόκειται να ξεκινήσει. Ο Υψηλάντης γράφει: «Μεταξύ ημών ευγενέστερος είναι, όστις ανδρειοτέρως υπερασπισθή τα δίκαια της Πατρίδος». Ο Διγενής υποστηρίζει: «έχομεν και το δίκαιον με το μέρος μας. Γι' αυτό και θα νικήσωμεν.»

Η αναφορά στους αντιπάλους γίνεται με χαρακτηρισμούς που υποβάλλουν την αναγκαιότητα της εκδίωξής τους. Ο Υψηλάντης χαρακτηρίζει τους Οθωμανούς ως τυράννους: «Αν λοιπόν από αξιόμεμπον αβελτηρίαν αδιαφορήσωμεν, ο τύραννος γενόμενος αγριώτερος». Ο Διγενής χαρακτηρίζει τους Άγγλους ως δυνάστες: «Ο δυνάστης διαθέτει τα μέσα και τον αριθμόν.»

Αναντίλεκτα, οι δύο Αγώνες για αποτίναξη του ξένου δυνάστη, τόσο η Ελληνική Επανάσταση του 1821 όσο και ο απελευθερωτικός Αγώνας της Ε.Ο.Κ.Α. 1955-1959, απέδειξαν ότι στηριζόμενο το Έθνος των Ελλήνων σε κοινά ερείσματα, πάντα μεγαλουργεί. Με όπλα την πίστη στο δίκαιο του αγώνα, την προσήλωση στις αξίες της ορθοδοξίας, το χρέος απέναντι στην ιστορική μνήμη και την παλλαϊκή συστράτευση, οι λαοί διεκδικούν τα δίκαια αιτήματά τους, συνεχίζουν την αδιάλειπτη τους παρουσία στο ιστορικό γίγνεσθαι και διαφυλάττουν πανανθρώπινες αξίες, όπως είναι η Ελευθερία και η Αξιοπρέπεια.

Ε.Ο.Κ.Α.

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ

Μέ τήν βοήθειαν τοῦ θεοῦ, μέ πίστιν εἰς τόν τίμιον ἀγῶνα μας, μέ τήν συμπαράστασιν ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ καί μέ τήν βοήθειαν τῶν ξυπρίων.

ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΙΝΑΞΙΝ ΤΟΥ ΑΓΓΛΙΚΟΥ ΖΥΓΟΥ.

Μέ σύνθημα ἐκεῖνο, τό ὁποῖον μᾶς κατέλειπαν οἱ πρόγονοί μας ὡς ἱεράν παρακαταθήκην, " Ἢ ΤΑΝ Ἢ ΕΠΙ ΤΑΣ ".

ΑΔΕΛΦΟΙ ΚΥΠΡΙΟΙ,

Ἀπό τά βάθη τῶν αἰώνων μᾶς ἀτενίζουν ὅλοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐλάμπρυναν τήν Ἑλληνικήν ἱστορίαν διά νά διατηρήσουν τήν ἐλευθερίαν των, οἱ Μαραθωνομάχοι, οἱ Σαλαμινομάχοι, οἱ τριακόσιοι τοῦ Λεωνίδα καί οἱ νεώτεροι τοῦ Ἀλβανικοῦ ἔπους. Μᾶς ἀτενίζουν οἱ ἀγωνισταί τοῦ 21, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἐδίδαξαν, ὅτι ἡ ἀπελευθέρωσις ἀπό τόν ζυγόν δυνάστου ἀποκτᾶται πάντοτε μέ τό Α Ι Μ Α. Μᾶς ἀτενίζει, ἀκόμη σύμπας ὁ Ἑλληνισμός, ὁ ὁποῖος μᾶς παρακολουθεῖ μέ ἀγωνίαν, ἀλλά καί μέ ἐθνικήν ὑπερηφάνειαν.

Ἄς ἀνταποκριθῶμεν μέ ἔργα, ὅτι θά γίνωμεν " πολλῷ κάρρονες " τούτων.

Εἶναι καιρός νά δείξωμεν εἰς τόν κόσμον, ὅτι ἐάν ἡ διεθνής διπλωματία εἶναι Α Δ Ι Κ Ο Σ καί ἐν πολλοῖς Α Ν Α Ν Δ Ρ Ο Σ. Ἡ Κυπριακή ψυχή εἶναι γενναία ἐάν οἱ δυνάσται μας δέν θέλουν νά ἀποδώσουν τήν ἐλευθερίαν μας, μποροῦμεν νά τήν διεκδικήσωμεν μέ τά ἴδια μας τά ΧΕΡΙΑ ΚΑΙ ΜΕ ΤΟ ΑΙΜΑ μας.

Ἄς δείξωμεν εἰς τόν κόσμον ἀκόμη μιά φορά ὅτι καί τοῦ σημερινοῦ Ἕλληνος " ὁ τράχηλος ζυγόν δέν ὑπομένει ". Ὁ ἀγών θά εἶναι σκληρός· ὁ δυνάστης διαθέτει τά μέσα καί τόν ἀριθμόν.

Ἡμεῖς διαθέτομεν τήν ΨΥΧΗΝ. Ἔχομεν καί τό ΔΙΚΑΙΟΝ μέ τό μέρος μας. Γι αὐτό καί θά Ν Ι Κ Η Σ Ω Μ Ε Ν.

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΑΙ,

Ἀτενίσατε τό ἔργον σας. Εἶναι αἴσχος ἐν εἰκοστῷ αἰῶνι οἱ λαοί νά χύνουν τό αἷμα των διά νά ἀποκτήσουν τήν λευτεριάν των, τό θεῖον αὐτό δῶρον διά τό ὁποῖον καί ἐμεῖς ἐπολεμήσαμεν παρά τό πλευρόν τῶν λαῶν σας καί διά τό ὁποῖον σᾶς τολμάχιστον διατείνεσθε ὅτι ἐπολεμήσατε ἐναντίον τοῦ ναζισμοῦ καί τοῦ φασισμοῦ.

ΕΛΛΗΝΕΣ,

Ὅπου καί ἄν εὑρίσκεσθε ἀκούσατε τήν φωνήν μας.

ΚΥΠΡΟΣ ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΛΕΥΤΕΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΑΣ.....

Ε.Ο.Κ.Α.
Ο
ΑΡΧΗΓΟΣ
Δ Ι Γ Ε Ν Η Σ

Θετικά και αρνητικά στην Ελληνική Επανάσταση του 1821

της Χρυσοβαλάντως Αναστασίου

Η Ελληνική Επανάσταση ή Επανάσταση του 1821 υπήρξε ένα από τα κομβικά σημεία της ευρωπαϊκής ιστορίας του 19ου αιώνα, καθώς ήταν η αφετηρία για τη διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, που βρισκόταν σε παρακμή. Ήταν η ένοπλη εξέγερση των Ελλήνων εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, με σκοπό την αποτίναξη της κυριαρχίας της από την Ελλάδα και τη δημιουργία ανεξάρτητου κράτους. Αποτελέσματα της Επανάστασης του 1821 ήταν (α) η ίδρυση του ελληνικού κράτους, μικρού σε μέγεθος και κάτω από την κηδεμονία των μεγάλων δυνάμεων με το σύστημα εγγυήσεων της εποχής και (β) η ενθάρρυνση των άλλων βαλκανικών λαών (Σέρβων, Βουλγάρων κ.ά.), που θέλησαν να δημιουργήσουν τα δικά τους εθνικά κράτη. Η διαδικασία αυτή, που κράτησε σχεδόν έναν αιώνα, οδήγησε στον διαμελισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και ολοκληρώθηκε το 1923, με τη Συνθήκη της Λωζάννης.

Δυστυχώς, ανάμεσα στη δίνη του πολέμου για απελευθέρωση και στην προσπάθεια σύστασης ευνομούμενης κεντρικής διοίκησης δεν έλειψαν οι συγκρούσεις μεταξύ των Ελλήνων, με κύριο άξονα τις φιλοδοξίες τους αναφορικά με το ποιος θα κατέχει την εξουσία. Ο εμφύλιος πόλεμος, με έντονη την αντίδραση του τοπικισμού ενάντια στην κεντρική εξουσία, ήταν μία πραγματικότητα που δυσκόλεψε τη μετάβαση από τον οθωμανικό τρόπο διοίκησης στην ανάγκη για σύσταση κεντρικής διοίκησης, στην οποία όλοι θα έπρεπε να υπακούσουν.

Μετά τη Β΄ Εθνοσυνέλευση στο Άστρος (18 Απριλίου 1823), οι οπλαρχηγοί (στρατιωτικοί) και ορισμένοι προεστοί (κυρίως από την Πελοπόννησο) δυσαρεστήθηκαν που δεν πήραν σημαντικά αξιώματα. Τότε, σιγά σιγά, δημιουργήθηκαν δύο αντίπαλες ομάδες και διοικήσεις. Από τη μια αυτοί που υποστήριζαν μια ισχυρή κεντρική διοίκηση, δηλαδή οι σημαντικότεροι στρατιωτικοί της Πελοποννήσου με επικεφαλής τον Κολοκοτρώνη («Αντικυβερνητικοί»). Από την άλλη οι αντίπαλοί τους, που ήταν οι σημαντικότεροι πολιτικοί της Πελοποννήσου και οι νησιώτες, οι οποίοι ήθελαν να διατηρήσουν τα προνόμια που είχαν κατά την οθωμανική περίοδο («Κυβερνητικοί»). Η σύγκρουση οδήγησε σε δύο εμφύλιους πολέμους (1823 έως 1825), με τα γεγονότα να εκτυλίσσονται στην Πελοπόννησο.

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης (1770-1843), λιθογραφία του Γερμανού αξιωματικού και φιλέλληνα Karl Krazeisen.

Αρνητικές συνέπειες

Α΄ Εμφύλιος Πόλεμος (Φθινόπωρο 1823 - Ιούλιος 1824)
Αφορμή ήταν η καθαίρεση του Υπουργού Δημητρίου Περούκα από τον νέο Πρόεδρο του Βουλευτικού (Βουλής) Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο, με την κατηγορία της υπέρβασης καθήκοντος. Οι στρατιωτικοί επεμβαίνουν και διαλύουν το Βουλευτικό, υπερασπιζόμενοι το Εκτελεστικό, θεωρώντας πως το πρώτο δεν είχε ενεργήσει νόμιμα. Δημιουργούνται δύο Κυβερνήσεις, η μία με έδρα το Κρανίδι («Κυβερνητικοί») και η δεύτερη με έδρα την Τριπολιτσά («Αντικυβερνητικοί»). Η διάσπαση ήταν ζημιογόνα για την Επανάσταση εναντίον των Οθωμανών. Οι Έλληνες μάχονταν να αλληλοφαγωθούν μεταξύ τους, τη χρονική περίοδο που οι Οθωμανοί οργανώνονταν να καταπνίξουν την Επανάσταση. Περαιτέρω, χρηματικοί πόροι από εισφορές πλουσίων, αλλά και το «πρώτο δάνειο της Ανεξαρτησίας», το οποίο έλαβαν οι «Κυβερνητικοί», κατασπαταλήθηκε στην εμφύλια διαμάχη. Τελικά, ο Κολοκοτρώνης, ως επικεφαλής των «Αντικυβερνητικών», βλέποντας πως οι «Κυβερνητικοί» ήταν πιο δυνατοί, αναγνωρίζει την Κυβέρνηση Κουντουριώτη, η οποία στις αρχές Ιουλίου θα χορηγήσει αμνηστία στους αντιπάλους της.

Β΄ Εμφύλιος Πόλεμος (Ιούλιος 1824 - Ιανουάριος 1825)
Αφορμή για την έναρξη του Β΄ Εμφύλιου ήταν η άρνηση των κατοίκων της Τριφυλλίας να πληρώσουν τους φόρους που επιβλήθηκαν από την Κυβέρνηση Κουντουριώτη. Οι Πελοποννήσιοι πολιτικοί αποχωρούν από την Κυβέρνηση Κουντουριώτη, αφού αντιλαμβάνονται πως οι νησιώτες (Υδραίοι και Σπετσιώτες) έχουν όλη τη δύναμη στα χέρια τους. Διαφωνούν, επίσης, με τη διαχείριση του δανείου της Ανεξαρτησίας. Πάντως, ο Κουντουριώτης, με τα χρήματα του δανείου, έρχεται σε συμφωνία συνεργασίας με τους Ρουμελιώτες, και ως εκ τούτου παραμερίζει τους Πελοποννήσιους. Μέρα με τη μέρα αποδυναμωνόταν η πλευρά των Πελοποννησίων. Η χαριστική βολή δόθηκε με την εισβολή στην Πελοπόννησο ρουμελιώτικων στρατευμάτων. Σε ενέδρα έξω από την Τριπολιτσά σκοτώνεται ο γιος του Κολοκοτρώνη, ο Πάνος Κολοκοτρώνης, στις 13 Νοεμβρίου 1824. Ο Γέρος του Μωριά συντετριμμένος από τον θάνατο του γιου του αποσύρθηκε, μετανιωμένος για τη συμμετοχή του στον Εμφύλιο. Αργότερα, θα φυλακιστεί και θα απελευθερωθεί μόνο εξαιτίας του γεγονότος ότι δεν υπήρχε άλλος να αντιμετωπίσει τον Ιμπραήμ, που είχε καταλάβει τη μισή Πελοπόννησο.

Τοπικισμός
Ο τοπικισμός είχε τις ρίζες του στον τρόπο ζωής των ανθρώπων της εποχής. Η θάλασσα, τα ψηλά βουνά, η έλλειψη αναπτυγμένου οδικού δικτύου διατηρούσαν τις διαφορές ανάμεσα στις περιοχές. Ο καθένας θεωρούσε πατρίδα του το μέρος που ζούσε (Πελοπόννησο, Στερεά Ελλάδα, νησιά). Το Ελληνικό Κράτος ήταν μια καινούργια πραγματικότητα, με την οποία το έντονο τοπικιστικό στοιχείο έκανε δύσκολη τη συνεργασία, με αποτέλεσμα σοβαρές συνέπειες για τη λειτουργία του Κράτους. Όλοι πολεμούσαν για να προστατέψουν το χωριό τους ή την περιοχή τους. Επίσης, οι οπλαρχηγοί και οι προεστοί θεωρούσαν ότι είχαν ανέκαθεν δικαιώματα στις περιοχές τους. Έτσι, αντιδρούσαν στην ιδέα

ότι η νέα κεντρική εξουσία θα τα περιόριζε. Γι' αυτούς τους λόγους δεν υπάκουαν πάντα στην κεντρική διοίκηση και συχνά έβαζαν εμπόδια στο ενιαίο κράτος.

είδαν με ενθουσιασμό την Ελληνική Επανάσταση από την αρχή της και θεώρησαν ότι έπρεπε να βοηθήσουν τους επαναστατημένους Έλληνες. Αυτοί ονομάστηκαν φιλέλληνες.

Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος (1791-1865), ανώνυμου

Καθεστώς εγγυήσεων

Με την εμπλοκή των Μεγάλων Δυνάμεων (Αγγλίας, Γαλλίας και Ρωσίας) το νεοσύστατο κράτος θα μπει στις περιπέτειες του καθεστώτος εγγυήσεων της εδαφικής ακεραιότητας, της εθνικής ανεξαρτησίας και του μοναρχικού πολιτεύματος. Τα συμφέροντα των Μεγάλων Δυνάμεων ήταν πάντα στην επικαιρότητα και το νέο κράτος επόπτευαν οι Μεγάλες Δυνάμεις καθορίζοντας με τις παρεμβάσεις τους την εθνική πολιτική που θα ακολουθούσε.

Θετικά στοιχεία

Φιλελληνισμός

Όταν ξέσπασε η Ελληνική Επανάσταση οι Μεγάλες Δυνάμεις στην Ευρώπη, ακόμη και η Ρωσία, κράτησαν αρνητική στάση. Μετά το 1822 άρχισαν να αλλάζουν στάση απέναντι στους Έλληνες. Αντίθετα, πολλοί Ευρωπαίοι, ανεξάρτητα από τη στάση που κρατούσαν οι κυβερνήσεις τους, Κάποιοι απ' αυτούς, που θαύμαζαν τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό και πίστευαν ότι από αυτόν προέρχεται ο ευρωπαϊκός πολιτισμός, θεωρούσαν τους επαναστάτες απόγονους των αρχαίων Ελλήνων. Για κάποιους άλλους, η Ελληνική Επανάσταση ήταν ένα ακόμη φιλελεύθερο κίνημα, για πολιτικές μεταρρυθμίσεις και εθνική απελευθέρωση. Αυτοί θεωρούσαν τον αγώνα ενάντια στον σουλτάνο παρόμοιο με τον αγώνα ενάντια στα απολυταρχικά καθεστώτα στην Ευρώπη, τα οποία η Ιερή Συμμαχία υποστήριζε. Οι φιλέλληνες βοήθησαν την Ελληνική Επανάσταση με πολλούς τρόπους.

Ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ των Ελλήνων

Δεν ήταν εύκολο για τους επαναστατημένους να ξεπεράσουν τον τοπικισμό. Όμως, η ίδια η Επανάσταση δυνάμωσε σιγά σιγά τους δεσμούς ανάμεσα στους επαναστάτες. Σ' αυτό βοήθησαν τα εξής: (α) Ο πόλεμος έφερε κοντά ανθρώπους από διαφορετικές περιοχές που πολεμούσαν ενάντια στους Οθωμανούς. Οι άνθρωποι αυτοί κατάλαβαν ότι μόνο με τη συνεργασία θα μπορούσαν να νικήσουν και (β) στους πολιτικούς θεσμούς της Επανάστασης, όπως είναι οι Εθνοσυνελεύσεις, η κεντρική διοίκηση, κ.ά., στις οποίες βρέθηκαν μαζί άνθρωποι πολύ διαφορετικοί μεταξύ τους, στην καταγωγή, στην οικονομική κατάσταση, στη μόρφωση. Παρά τις συγκρούσεις, μάθαιναν σιγά σιγά να συνεργάζονται, για να πετυχαίνουν τον στόχο τους.

Ίδρυση του Βασιλείου της Ελλάδας

Τον Φεβρουάριο του 1830 η Μεγάλη Βρετανία, η Γαλλία και η Ρωσία διακήρυξαν στο Λονδίνο την πλήρη πολιτική ανεξαρτησία της Ελλάδας. Με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου του 1830 δημιουργείται ανεξάρτητο ελληνικό κράτος, με μοναρχικό πολίτευμα. Επίσης, ορίζονται τα σύνορά του προς Βορρά, σε μια γραμμή που ξεκινούσε από τον Αχελώο και τελείωνε στο Σπερχειό ποταμό. Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια, η Μεγάλη Βρετανία, η Ρωσία και η Γαλλία υπογράφουν το 1832 στο Λονδίνο νέο Πρωτόκολλο. Με το Πρωτόκολλο του 1832 ο πρίγκιπας Όθωνας της Βαυαρίας τοποθετείται από τις Μεγάλες Δυνάμεις ως βασιλιάς της Ελλάδας και ορίζονται τα τελικά σύνορα του ελληνικού κράτους.

Καταληκτικά σχόλια

Η Επανάσταση του 1821 ήταν προϊόν εθνικού κινήματος, το οποίο αναπτύχθηκε κατά τις τελευταίες δεκαετίες του 18ου αιώνα και τις πρώτες του 19ου. Το ελληνικό εθνικό κίνημα ήταν πολιτικό κίνημα, αφού αποσκοπούσε όχι απλώς στην απελευθέρωση του Έθνους και στη συγκρότηση ανεξάρτητου εθνικού κράτους, αλλά στη σύσταση αντιπροσωπευτικής και ευνομούμενης πολιτείας. Άρα, ήταν εθνική επανάσταση, γιατί οδήγησε σε ένα ανεξάρτητο ελληνικό εθνικό κράτος. Μέσα από τις κοινές πολεμικές προσπάθειες και τις πολιτικές διαδικασίες, πολλοί επαναστατημένοι άρχισαν σιγά σιγά να ξεπερνούν τις διαφορές τους και να αισθάνονται ότι ανήκουν όλοι μαζί στο Ελληνικό Έθνος. Ήταν και πολιτική επανάσταση, αφού ένα μέρος από την Οθωμανική Αυτοκρατορία έγινε ανεξάρτητο, ενώ παράλληλα οι επαναστάτες προσπάθησαν να δημιουργήσουν κράτος με φιλελεύθερους πολιτειακούς θεσμούς. Σ' αυτό η εξουσία θα πήγαζε από το Έθνος και όχι από τον μονάρχη. Με πρότυπα την Αμερικανική και τη Γαλλική Επανάσταση, οι επαναστάτες ψήφισαν Συντάγματα που ήταν προοδευτικά για την εποχή τους και δημιούργησαν αντιπροσωπευτικούς θεσμούς. Όμως, οι Μεγάλες Δυνάμεις είχαν άλλα σχέδια.

Γεώργιος Κουντουριώτης (1782-1843), λιθογραφία του Γερμανού αξιωματικού και φιλέλληνα Karl Krazeisen.

Ο ποιητής Βασίλης Μιχαηλίδης και «Η

Ορέστης Θεοδώρου
Ιωάννης Ηλία

Ο Βασίλης Μιχαηλίδης θεωρείται τύπος εθνικού ποιητή, αφού έγραψε απαράμιλλους στίχους για τη Ρωμιοσύνη. Το ποίημα, «Η 9η Ιουλίου 1821 εν Λευκωσία Κύπρου», βρίσκεται στην ποιητική συλλογή «Ποιήματα» (1911), που είναι αφιερωμένη στον Αρχιεπίσκοπο Κύπρου Κυπριανό. Ο ποιητής το αφιερώνει στον Κυπριανό με τους εξής στίχους: «Σύ που σκοτώθης για το φως, σήκου να δης τον ήλιο, ξύπνα, να δης το αίμα σου πως έγεινε βασίλειο».

Το ποίημα, γραμμένο στην κυπριακή ντοπιολαλά, αποτελείται από 56 στροφές, με δέκα στίχους, η κάθε μία, με σύνολο δηλ. 560 δεκαπεντασυλλαβικούς στίχους ιαμβικού ρυθμού. Πρωτοαπαγγέλθηκε από τον ποιητή στη Λεμεσό το 1895, αποσπώντας επανειλημμένο χειροκρότημα. Θέμα του ποιήματος είναι τα δραματικά γεγονότα, που διαδραματίστηκαν στην πρωτεύουσα του νησιού κατά την 9η Ιουλίου 1821, όταν ο Οθωμανός διοικητής του νησιού απαγχονίζει τον Αρχιεπίσκοπο και καρατομεί τρεις ακόμη επισκόπους, ως αντίποινα για την έκρηξη της Επανάστασης στην Πελοπόννησο και Στερεά Ελλάδα.

Η έμμετρη αφήγηση ξεκινά από τα γεγονότα που προηγούνται με την επανάσταση των άλλων περιοχών του Ελληνισμού και ακολούθως στη δεύτερη στροφή, αναφέρεται σε ένα έναστρο βράδυ μίας Παρασκευής του Ιουλίου, κατά την οποία στη Λευκωσία επικρατεί απόλυτη ησυχία, ενώ οι ηγέτες των Οθωμανών του νησιού είναι κλεισμένοι μέσα στο σαράι, μετέχοντας σε μία σημαντική σύσκεψη. Ακολούθως, κάποιος Οθωμανός με το όνομα Κιόρογλου επισκέπτεται κρυφά τον Αρχιεπίσκοπο, προσπαθώντας να τον πείσει να φύγει από τη Λευκωσία, για να γλυτώσει, αποκαλύπτοντάς του τις προθέσεις του Οθωμανού διοικητή του νησιού, που έχει πλέον την άδεια του Σουλτάνου να προχωρήσει στα σχέδιά του. Ο Κυπριανός δεν αποδέχεται, διότι δεν θέλει να εγκαταλείψει το ποίμνιό του, δείχνοντας το υψηλό αίσθημα ευθύνης που τον διακατέχει ως ο ηγέτης των Κυπρίων: «Εν φεύκω, Κιόρογλου, γιατί αν φύω, ο φευκός μου εν' να γενεί θανατικόν εις τους ρωμιούς του τόπου. Να βάλω τη συρτοθηλειάν εις τον λαιμόν του κόσμου; Παρά το γαίμαν τους πολλούς εν' κάλλιον του πισκόπου».

Ο διοικητής του νησιού είναι αποφασισμένος να εκτελέσει τον Κυπριανό, αφού έχει στα χέρια του επαναστατικές προκηρύξεις, αλλά επιπλέον επικαλείται τη μαρτυρία ενός Κυπριώτη βοσκού, του Δημήτρη, ο οποίος από φόβο ψευδομαρτυρεί. Έτσι, δεν αποδέχεται τις

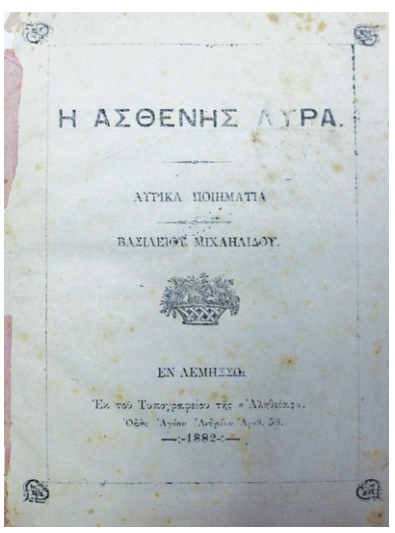
18

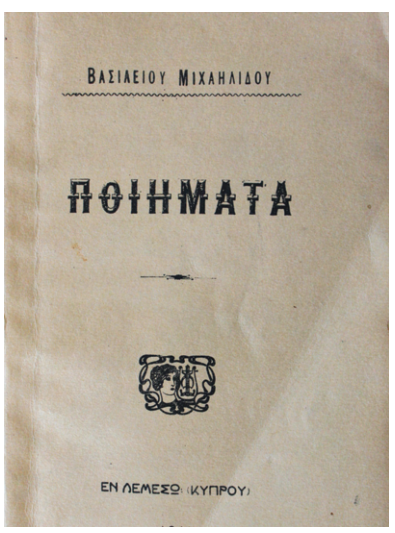
—Πίσκοπε, γιὼ τὴν γνώμημ μου ποττὲ δὲν τὴν ἀλλάσσω,
κι' ὅσα κι' ἂν πῆς μέθ' θαρεύτῆς πῶς ἔν να σου πιστέψω
ἔχω στὸν νοῦν μου, πίσκοπε, νὰ σφάξω, νὰ κρεμμάσω,
κι' ἂν ἠμπορῶ ποῦ τοὺς ρωμηοὺς τὴν Κύπρον νὰ παστρέψω
κι' ἀκόμα ἂν ἠμπόρηα τὸν κόσμον νὰ γυρίσω,
ἔθεν νὰ σφάξω τοὺς ρωμηοὺς ψυχὴν νὰ μὲν ἀφήσω.
—Ἡ ρωμηοσύνη ἓν φυλὴ συνώκαιρη τοῦ κόσμου,
κανένας δὲν εὑρέθηκεν γιὰ νὰ τὴν ἠξηλείψῃ,
κανένας, γιατὶ σκέπει την ποῦ τἄψη ὁ Θεός μου.
Ἡ ρωμηοσύνη ἔν να χαθῇ, ὄντας ὁ κόσμος λείψῃ!

19

Σφάξε μας οὔλους κι' ἄς γενῇ τὸ γαῖμάμ μας αὐλάκιν,
κάμε τὸν κόσμον μακελειὸν καὶ τοὺς ρωμηοὺς τραούλια,
ἀμμά ξερε πῶς ὕλαντρον ὄντας κοπῇ καβάκιν
τριγύρου του πετάσσουνται τρακόσια παραπούλια.
Τὸ 'νὶν ἀντὰν νὰ τρῶ τὴν γῆν, τρώει τὴν γῆν θαρκέται,
μὰ πάντα κεῖνον τρώεται καὶ κεῖνον καταλῄέται.
Εἶσαι πολλὰ πικράντερος, ὅμως ἀθ θὲν νὰ σφάξῃς
σφάξε τοὺς λᾶς ποῦ πολεμοῦν ἀλλοῦ ἁρματωμένοι·
ἐμᾶς μὲ χέρκα ὄφκαιρα γιατὶ νὰ μᾶς πειράξῃς
πούμαστον δίχως ἄρματα, κ' εἴμαστον νεπαμένοι ;

Αναστατικό απόσπασμα από το ποίημα «Η 9η Ιουλίου 1821 εν Λευκωσία Κύπρου», που βρίσκεται στην έκδοση «Ποιήματα» (1911). Συλλογή Βασίλης Μιχαηλίδης, Παττίχειο Ιστορικό Αρχείο και Κέντρο Μελετών.

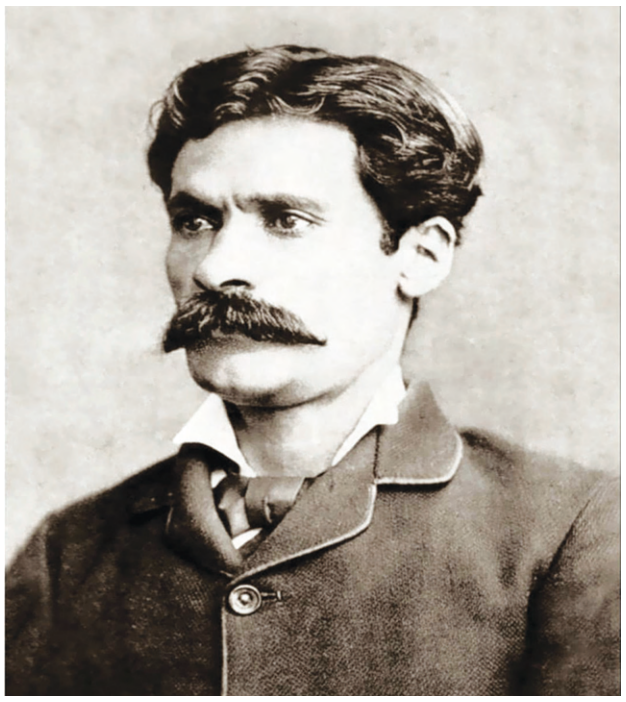

Αριστερά: Η πρώτη ποιητική συλλογή του Βασίλη Μιχαηλίδη «Η Ασθενής Λύρα», η οποία εκδόθηκε το 1882 στο τυπογραφείο της εφημερίδας «Αλήθεια».
Κέντρο: Η δεύτερη συλλογή «Ποιήματα» (1911), εκδόθηκε μετά από προτροπή του Χρ. Σ. Χουρμούζιου, διευθυντή της «Σάλπιγγος».
Δεξιά: Ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου Κυπριανός (γενν. 1756), ο οποίος διετέλεσε Αρχιεπίσκοπος της Κύπρου από το 1810 έως την 9η Ιουλίου του 1821, κατά την οποία εκτελέστηκε από τους Τούρκους δι' απαγχονισμού μαζί με άλλους τρεις επισκόπους που καρατομήθηκαν. Θεωρείτο ιεράρχης με ευρεία μόρφωση, με πλατιά αντίληψη και δυναμική προσωπικότητα.

Η 9η Ιουλίου 1821 εν Λευκωσία Κύπρου»

Αριστερά: Ο Βασίλης Μιχαηλίδης μετά την έλευσή του στη Λεμεσό.
Δεξιά: Πίνακας του Γιώργου Μαυρογένη (1928-2019), ζωγραφισμένος το 1970 για την ταινία «Το 1821 και η Κύπρος» (1971, 150 χρόνια από την Επανάσταση), με σκηνοθέτη τον Γιώργο Φιλή. Αναπαριστά τους στίχους 130 έως 216, με έμφαση στους στίχους 187 έως 200. Βρίσκεται στην Πινακοθήκη του Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄ στη Λευκωσία.

λογικές εξηγήσεις του Αρχιεπισκόπου, πως δεν θα επαναστατούσαν, αφού τις προθέσεις τους τις έδειξαν όταν παρέδωσαν τον οπλισμό τους. Ο Βασίλης Μιχαηλίδης, βάζει τον διοικητή να εξωτερικεύει τα συναισθήματά του, λέγοντας πως αν ήταν στο χέρι του θα έσφαζε όλους τους ρωμιούς. Όταν ο Κυπριανός αντιλαμβάνεται πως δεν υπάρχει περίπτωση να τον μεταπείσει, του απαντά με αγέρωχο ύφος: «Η ρωμηοσύνη εν φυλή συνώκαιρη του κόσμου, κανένας δεν ευρέθηκεν για να την ηξηλείψη, κανένας, γιατί σιέπη την που τάψη ο Θεός μου. Η ρωμηοσύνη εν να χαθή, όντας ο κόσμος λείψη!», δηλ. πως κανένας δεν μπορεί να εξαλείψει τον ορθόδοξο ελληνισμό, διότι είναι αρχέγονος, τον προστατεύει ο Θεός και θα είναι σε αυτή τη γη μέχρι τη Δευτέρα Παρουσία, όταν ο κόσμος χαθεί. Οι νεκροί θα μείνουν άταφοι τρεις ημέρες!

Βιογραφικό Βασίλη Μιχαηλίδη

Γεννήθηκε στο Λευκόνοικο Μεσαορίας το 1849 ή 1850 και απεβίωσε στη Λεμεσό το 1917. Ποιητής, θεωρούμενος ως ο σημαντικότερος της σύγχρονης γλωσσικής παράδοσης της Κύπρου.

Ο Βασίλης έχασε νωρίς τη μητέρα του και πήγε να ζήσει στο Δάλι, κοντά στον θείο του, αδελφό της μάνας του, τον Χρύσανθο Παπαοικονόμου, που ήτανε ποιητάρης και ζωγράφος. Κοντά του ήρθε για πρώτη φορά σε γνωριμία με την ποίηση και τη ζωγραφική. Δώδεκα χρονών πηγαίνει στη Λευκωσία, στον συγγενή του Γιάννη Οικονομίδη, δάσκαλο και σχολάρχη και μετέπειτα Μητροπολίτη Κιτίου. Εκεί σπούδασε στην Ελληνική Σχολή Λευκωσίας και παρακολούθησε μαθήματα ζωγραφικής και αγιογραφίας. Πιθανολογείται ότι εκεί γνωρίστηκε με τον Γεώργιο Βιζυηνό και τον δημοσιογράφο Στυλιανό Χουρμούζιο.

Η δεκαετία του 1870 τον βρίσκει στη Λάρνακα να ζει στη Μητρόπολη, κοντά στον θείο του, Μητροπολίτη Κιτίου Κυπριανό, να αγιογραφεί και να ζωγραφίζει. Η παραμονή του στη Λάρνακα, του ενίσχυσε ακόμη περισσότερο τις λογοτεχνικές βλέψεις, μέσα στο «ψευδορομαντικό» κλίμα της εποχής.

Το 1875, μετέβη στην Ιταλία για να τελειοποιήσει τις γνώσεις του στη ζωγραφική, όμως σύντομα αναγκάζεται να φύγει. Στο διάστημα 1875-1878 βρέθηκε στην Ελλάδα, λαμβάνοντας μέρος στους απελευθερωτικούς αγώνες των Θεσσαλών και Ηπειρωτών. Επέστρεψε στην Κύπρο το 1878, με τον τερματισμό της τουρκικής κυριαρχίας στο νησί. Έζησε και εργάστηκε ως νοσοκόμος-φαρμακοποιός στη Λεμεσό, θέση την οποία κατείχε μέχρι το 1910, όταν απολύθηκε λόγω του αλκοολισμού του.

Στη Λεμεσό, θα δημιουργήσει το σημαντικότερο έργο του. Τελικά, πέθανε στο πτωχοκομείο της πόλης, παρά τις προσπάθειες ορισμένων λογίων (ιδιαίτερα του Σ. Μενάρδου) να τον στηρίξουν ηθικά και υλικά. Η πόλη θα τον κηδεύσει δημοσία δαπάνη με τιμές και τη συμμετοχή των αρχών και των σχολείων.

Ο Β.Μ. δημοσίευσε τα πρώτα ποιήματά του το 1873 στο περιοδικό «Πυθαγόρας» της Σμύρνης. Αρκετές συνεργασίες του δημοσιεύτηκαν στις εφημερίδες «Αλήθεια» και «Σάλπιγξ» της Λεμεσού (1880 κ.ε.), ενώ το 1882 εκδόθηκε η πρώτη συλλογή ποιημάτων του με τον τίτλο «Η Ασθενής Λύρα». Το 1888, και για ένα σύντομο διάστημα τριών μηνών, εξέδωσε τη δεκαπενθήμερη σατιρική εφημερίδα «Διάβολος», γραμμένη έμμετρα από τον ίδιο. Η έκδοση διακόπηκε λόγω οικονομικών δυσχερειών.

Το 1911 εκδόθηκαν στη Λεμεσό τα «Ποιήματα» (επιμ. Χρ. Σ. Χουρμούζιος), στα οποία ο Β.Μ. είχε στραφεί στην κυπριακή διάλεκτο, καθιστώντας την το μέσο της σύνδεσής του με τη δημοτική-λαϊκή κυπριακή παράδοση και την κοινωνική πραγματικότητα του τόπου, αλλά και εφαλτήριο έκφρασης της εθνικής συνείδησης. Η τέχνη του κορυφώνεται με το δράμα «Η 9η Ιουλίου 1821 εν Λευκωσία Κύπρου» και τα ποιήματα «Η Χιώτισσα εν Λεμεσώ κατά το 1821», «Ρωμιός και Τζον Πουλλής, Τζονής και Κακουλλής», το λυρικό «Η Ανεράδα» και «μυλλωμένα» τραούθκια.

Ο συνδυασμός της φυσικής πνοής που υπάρχει στο έργο του Β.Μ., με τη γοργή πλοκή, την πλούσια φαντασία, τη γλωσσοπλαστική του ικανότητα και τον αισθησιασμό του ρυθμικού του λόγου, κατέτειναν στη δημιουργία ενός έργου υψηλής τεχνικής. Το κήρυγμα της εθνικής αφύπνισης, διάχυτο σε όλο το έργο του, τον κατατάσσει ως δάσκαλο του σκλαβωμένου γένους, ως ποιητή της Ρωμιοσύνης. Στο πρόσωπο του Β.Μ. προβάλλει ο τύπος του εθνικού ποιητή.

Χριστόδουλος Σώζος

ο ήρωας Δήμαρχος της Λεμεσού ηρωικώς πεσών στους Βαλκανικούς Πολέμους

του Ανδρέα Αγγελίδη

Μέσα από τους αιώνες, ξεχωριστές προσωπικότητες μάγευαν τους απλούς ανθρώπους, οι οποίοι έβλεπαν τα επιτεύγματά τους με δέος και σεβασμό. Πόσο μάλλον όταν μία τέτοια μορφή γεννιέται και μεγαλουργεί σε ένα «αλωνάκι», σε μία πολίχνη, σε ένα μικρό και ταπεινό νησί, στο νησί της Αφροδίτης. Τέτοιος ήταν ο Χριστόδουλος Σώζος. Γεννήθηκε τον Μάρτιο του 1872 στη Λεμεσό, τα τελευταία χρόνια της Οθωμανικής Διοίκησης της Κύπρου. Πατέρας του ήταν ο Λοΐζος Σώζος και μητέρα του η Μαρία Χριστοδούλου Χατζηπαύλου. Καταγόταν από οικογένεια αγωνιστών. Ο πατέρας του πήρε μέρος στην Κρητική Επανάσταση, όπου και πληγώθηκε τον Οκτώβριο του 1866. Ο παππούς του Αντώνιος Ιακώβου Λοΐζου, από την ενορία Χρυσοπολίτισσα της Λάρνακας, το 1828 υπηρέτησε υπό τον Φαβιέρον στην Ελληνική Επανάσταση.

Ο Σώζος, κατά τα έτη 1883 με 1887, φοίτησε στην Ελληνική Σχολή της Λεμεσού, όπου διετέλεσε μαθητής του Σχολάρχη Ανδρέα Θεμιστοκλέους, μεγάλης πνευματικής μορφής της εποχής. Το 1888 ολοκλήρωσε τις γυμνασιακές του σπουδές στην Αθήνα και φοίτησε στη Νομική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Το 1892 επέστρεψε στην Κύπρο, όπου μέχρι το 1894 εξάσκησε τη δικηγορία στην Κερύνεια και ακολούθως για τέσσερα χρόνια στην Πάφο. Το 1899 επιστρέφει στη γενέτειρά του Λεμεσό για μόνιμη εγκατάσταση μετά από προτροπές του φίλου του δικηγόρου Ιωάννη Κυριακίδη. Έκτοτε ξεκινάει η ζωηρή ανάμειξή του στα κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα του τόπου. Κατάφερε να εκλεγεί ως βουλευτής για δύο θητείες, από το 1901 μέχρι το 1911. Παράλληλα, διετέλεσε μέλος του Εκτελεστικού και Δήμαρχος της Λεμεσού από το 1908 μέχρι τον θάνατό του.

Ο βιογράφος του, Κλεόβουλος Μυριανθόπουλος, αναφέρει πως την 16η Απριλίου 1903 ο Μέγας Αρμοστής είχε συμπεριλάβει στον λόγο του τον ασαφή όρο για «δίκαιες αξιώσεις» του κυπριακού λαού. Ο Χρ. Σώζος σε παρέμβασή του τόνισε: «ίνα μη υπάρχει, κ. Πρόεδρε, ασάφειά τις και αμφιβολία περί την έκφρασιν των αισθημάτων, προτείνω όπως μετά την πρότασιν μέχρι ου αι δίκαιαι αυτού αξιώσεις προστεθώσι οι επόμενες λέξεις: ήτοι η εθνική αποκατάστασις διά της μετά της μητρός Ελλάδος ενώσεως». Το ψήφισμα εγκρίθηκε λόγω της απουσίας ενός από τους Τούρκους βουλευτές, γεγονός που θεωρήθηκε μεγάλη επιτυχία για την υπόθεση της Ένωσης.

Κάποια χρόνια μετά προτείνει την αυτονομία ως μεταβατική λύση αντί της Ένωσης. Η πρότασή του βρήκε αντίθετους τους περισσότερους πολιτευτές και δημοσιογράφους, οι οποίοι εξαπέλυσαν επιθέσεις προς το πρόσωπο του Σώζου, φτάνοντας ακόμη και στον χαρακτηρισμό του ως προδότη, ιδιαίτερα, όταν αρνήθηκε να ακολουθήσει τη σκλήρυνση της στάσης των Ελλήνων Κυπρίων Βουλευτών με την παραίτησή τους, το 1912, από το Νομοθετικό Συμβούλιο.

Σε επιστολή του, την 15η Μαΐου 1912, προς τον αδελφικό του φίλο δικηγόρο Ιωάννη Κυριακίδη, εξηγεί την απόφασή του να μην παραιτηθεί από το Εκτελεστικό Συμβούλιο, αφού πίστευε πως από τη θέση του θα μπορούσε να είναι χρήσιμος και να συνεχίσει να εργάζεται για το καλό της νήσου. Δεν έκρυβε, όμως, την απογοήτευσή του για τις επιθέσεις που δεχόταν από κάποιους κύκλους. Γράφει στο τέλος της επιστολής του: «εις την Κύπρον το προδότης και πατριώτης είναι συνώνυμα και έχασαν και τα δύο την σημασίαν των σήμερον. Ο πολιτευόμενος σήμερον ονομάζεται πατριώτης, αύριον προδότης, και μεθαύριον υπερπατριώτης.»

Την 17ην Οκτωβρίου 1912 θα αναχωρήσει από τη Λάρνακα για Αθήνα, μέσω Αλεξάνδρειας, μικρή ομάδα εθελοντών με την ονομασία «Σώμα Κυπριακού Ερυθρού Σταυρού», με επικεφαλής τον Μητροπολίτη Κιτίου Μελέτιο Μεταξάκη, τον Χριστόδουλο Σώζο και τον Ευάγγελο Χατζηιωάννου, βουλευτή Λάρνακας – Αμμοχώστου και ιδιοκτήτη της «Εφημερίδας του Λαού». Στην αποστολή συμμετείχαν τέσσερις ιατροί, ένας νοσοκόμος και δύο νοσοκόμες. Ο Σώζος αναχώρησε εσπευσμένα από το Λιμάνι της Λάρνακας, χωρίς να αποχαιρετήσει τη στενή οικογένειά του,

μάλλον εσκεμμένα για να μην τον εμποδίσουν ο τετράχρονος γιος και η σύζυγός του.

Ο Χριστόδουλος Σώζος θα καταφέρει να αποσπάσει από τον Ελευθέριο Βενιζέλο, μετά από ημίωρη συνάντηση, ειδικό φύλλο πορείας και θα καταταγεί στο Α΄ Σύνταγμα Πεζικού του Διαδόχου, ως απλός στρατιώτης. Ο Βενιζέλος στην αρχή αρνήθηκε, τόσο στον Σώζο όσο και στον Ευάγγελο Χατζηιωάννου, την κατάταξή τους σε μάχιμη μονάδα και τους πρότεινε να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους από άλλες θέσεις, αξιοποιώντας τόσο τις γνώσεις όσο και την πολιτική τους εμπειρία. Η εμμονή τους, όμως, έκαμψε τις όποιες αντιστάσεις του Βενιζέλου. Όπως ανέφερε ο Σώζος σε γράμμα του προς τη σύζυγό του Ερμιόνη: «Αν είμεθα ηγέται των λαών οφείλομεν διά του παραδείγματος και της θυσίας μας να τους παιδαγωγούμεν.»

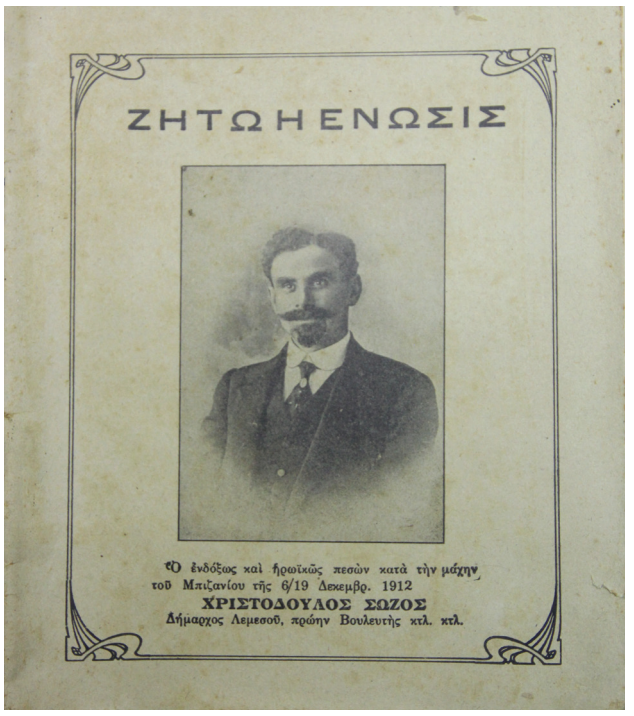
Ο Χριστόδουλος Σώζος με τις επτά αδελφές του. (Παττίχειο Ιστορικό Αρχείο)

Ένας άλλος λόγος που ο Σώζος ήθελε το πολεμικό βάπτισμα, ίσως να ήταν οι κατηγορίες εναντίον του πως ήταν «αυτονομικός και προδότης». Η συμμετοχή του θα ήταν απόδειξη της αγνής του φιλοπατρίας. Ο Σώζος ξεχώριζε από τους υπόλοιπους εθελοντές, λόγω της ψηλής κοινωνικής και πολιτικής του θέσης και λόγω του ότι στην ηλικία των σαράντα χρόνων κατατάχθηκε εθελοντικά, θεωρώντας το ως χρέος του.

Στη μάχη του Μπιζανίου, για την απελευθέρωση των Ιωαννίνων, πέφτει ηρωικά μαχόμενος στις 6 Δεκεμβρίου 1912, στο ύψωμα του Προφήτη Ηλία. Στην ίδια μάχη τραυματίστηκε σοβαρά και ο Χατζηιωάννου. Οι σύντροφοί του ανέφεραν ότι ο Σώζος πολεμούσε όρθιος από υπερενθουσιασμό! Το σώμα του δεν θα βρεθεί, παρά τις έρευνες που έγιναν από τον στενό του φίλο Κυριακίδη. Ο Βρετανός Αρμοστής Goold-Adams διέταξε να διερευνήσουν ακόμη και το ενδεχόμενο της αιχμαλωσίας του, πράγμα που δεν επιβεβαιώθηκε. Με τη θυσία του, γίνεται ο μόνος εν ενεργεία Δήμαρχος, σε ολόκληρο τον Ελληνισμό, που πέφτει μαχόμενος σε μάχη ως απλός στρατιώτης.

Η είδηση του θανάτου του έφθασε στην Κύπρο το δεύτερο δεκαήμερο του Δεκέμβρη. Εκατοντάδες συλλυπητήρια τηλεγραφήματα κατέφθασαν στη σύζυγό του Ερμιόνη, ανάμεσα στα οποία και βρετανών αξιωματούχων, όπως και του Αρμοστή Goold-Adams, ο οποίος μιλούσε με συγκίνηση για τον Σώζο, έστω κι αν και ο συγκεκριμένος Βρετανός δεν θεωρείτο φιλέλληνας. Το Αρμοστείο στη Λευκωσία είχε μεσίστια τη σημαία του χάριν του μέλους του Εκτελεστικού Συμβουλίου που σκοτώθηκε πολεμώντας για την Ελλάδα, παραβιάζοντας έτσι τους βρετανικούς νόμους για ουδετερότητα! Τα σχολεία και τα δικαστήρια της Κύπρου διέκοψαν τη λειτουργία τους και έγιναν επίσημα μνημόσυνα σε κάθε γωνιά του νησιού, ακόμη και σε απομακρυσμένα χωριά. Μνημόσυνο έγινε και στην Αθήνα, με ομιλητή τον Μητροπολίτη Κιτίου Μελέτιο Μεταξάκη, όπως και από Κύπριους σε πόλεις του εξωτερικού. Η φωτογραφία του νεκρού Λεμεσιανού δημάρχου αναρτήθηκε στη Βουλή των Ελλήνων και από το 1914 ο Δήμος Ιωαννίνων έδωσε σε μια οδό της πόλης το όνομα του Κύπριου ήρωα.

Αριστερά: Με τη σύζυγό του Ερμιόνη. Δεξιά: Μαθητικό τετράδιο εποχής με τον ήρωα στο εξώφυλλο. (Παττίχειο Ιστορικό Αρχείο)

Πέρα από την απόδοση τιμών, το πρόσωπο του Σώζου έμελλε να χρησιμοποιηθεί από Κύπριους και Ελλαδίτες πολιτικούς και δημοσιογράφους, ως η ενσάρκωση της κυπριακής αλληλεγγύης προς το ελεύθερο ελληνικό κράτος και τους αλύτρωτους ελληνικούς πληθυσμούς και ως επισημοποίηση των ενωτικών πόθων του κυπριακού λαού.

Είναι φυσικό, λοιπόν, ο θάνατος του Σώζου το 1912, μαζί με τον απαγχονισμό του Αρχιεπισκόπου Κύπρου Κυπριανού το 1821, να θεωρούνται για πάρα πολλές δεκαετίες ως τα σημαντικότερα παραδείγματα κυπριακής αυτοθυσίας της νεότερης Κυπριακής Ιστορίας. Τη σκυτάλη θα πάρουν οι ήρωες και ηρωίδες της Ε.Ο.Κ.Α. του 1955-1959.

Ο Βασίλης Μιχαηλίδης, εμπνεόμενος από τη θυσία του ήρωα, του αφιέρωσε το πιο κάτω ποίημα στην κυπριακή διάλεκτο:

ΕΙΣ ΤΟΝ ΗΡΩΪΚΩΣ ΠΕΣΟΝΤΑ ΧΡ. ΣΩΖΟΝ

Τζαι πκοια μάνα, Χριστόδουλε,
στο μνήμαν σου εννά κλάψει;
Πκοια μάνα την καντήλαν σου εννά 'ρτει να την άψει;
Τζαι πκοια κοπέλλα λίβανον εννά 'ρτει να καπνίσει,
το μνήμα σου τριαντάφυλλα τζι αθθούς να το ραντίσει;
Πκοιά λυερή το Σάββατον στους λας εννα θωρκέται
γονατιστή στο μνήμαν σου να πικρανακαλιέται;
Αχ! Σώζο, επολέμησες μιάλην να δης Ελλάδαν,
η δάφνη έσσει μυρωδκιάν αμμά 'σσει τζαι πικράδαν.
Έσσει παντού η δάφνη σου τους τόπους μυρισμένους,
αμμά εμάς η πίκρα της έσσει μας ψατζιεμένους.
Συγχώρα μου που άρκησα τραούδιν να σου γράψω
εν ηξέρω το μνήμα σου, να 'ρτω τζαι τζει να κλάψω.

Αριστερά: Η προτομή του στον Δημόσιο Κήπο της Λεμεσού, έργο του γλύπτη Γεώργιου Δημητριάδη (1914-1915).
Δεξιά: Αποκαλυπτήρια προτομής του στα Ιωάννινα από τον Δήμαρχο Λεμεσού Δρ Δημήτρη Κοντίδη, έργο του γλύπτη Θ. Παπαγιάννη (1998).

Αγγελική Σωτηρίου: η «Φιλήμων» της Ε.Ο.Κ.Α.

Θεοδώρα Παπαγαπίου
Αντριάνα Παπαπέτρου

Μαρούλα Καραολή, Αυγή Γεωργιάδου, Στέλλα Κωνσταντίνου Αγγελική Σωτηρίου: ονόματα που έγραψαν ιστορία. Γυναίκες με ψυχική δύναμη ισάξια των Σουλιωτισσών, αυτοθυσία σαν την Μπουμπουλίνα και τόλμη και εφευρετικότητα αντάξια της Μαντώς Μαυρογένους, που μαζί με τόσες άλλες έτρεξαν χωρίς δεύτερη σκέψη στο κάλεσμα στα όπλα, χωρίς να σκεφτούν είτε τον εαυτό τους είτε την οικογένειά τους είτε την περιουσία τους. Η συμβολή των γυναικών στον Αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α. ήταν καταλυτική. Άλλωστε, δεν υπάρχει πράξη για ελευθερία, χωρίς τη γυναικεία παρουσία.

Οδηγώντας μέσα από το γραφικό χωριουδάκι των Κυβίδων, όλοι περνάνε έξω από το καφενείο της Αγγελικής Σωτηρίου. Αν και η πρόσοψή του δεν προδίδει κάτι ασυνήθιστο, το καφενείο αυτό στάθηκε στην πρώτη γραμμή του Αγώνα εναντίον των κατακτητών Άγγλων. Μάλιστα, υπήρξε σημείο αναφοράς για όλη την επαναστατική δράση της επαρχίας Λεμεσού, με την Αγγελική Σωτηρίου στο κέντρο της.

Το 1912 γεννιέται στη Δρούσια της Πάφου η Αγγελική Σωτηρίου. Χρόνια μετά, η γυναίκα αυτή θα έγραφε το δικό της έπος στην Κυπριακή ιστορία. Σε κάποια στιγμή στην ενήλικη ζωή της, η μοίρα τα έφερε να μετοικήσει στο χωριό Κυβίδες και να στήσει ένα μικρό καφενείο. Εκεί, παντρεύεται τον Σωτήρη Ανδρέου και μαζί αποκτούν μια κόρη, τη Χριστίνα. Ο σύζυγός της μοιραζόταν την ίδια αγάπη για την πατρίδα, γι' αυτό και δεν εμπόδισε τη γυναίκα του όταν ήρθε η ώρα για αυτήν να ορκιστεί στην Ε.Ο.Κ.Α.

Η Αγγελική θα γίνει στην περιοχή αναντικατάστατο μέλος της Οργάνωσης. Αρχικά, ως «Νικήτας» και μετά ως «Φιλήμων», η Αγγελική Σωτηρίου υπήρξε κεντρικός άξονας της δράσης στην επαρχία Λεμεσού κατά τον Αγώνα. Εντάχθηκε στην Οργάνωση τον Φεβρουάριο του 1955 και η προσφορά της ήταν πολύτιμη: από διακίνηση όπλων και μεταφορά γραμμάτων, μέχρι παροχή καταφυγίου σε καταδιωκόμενους αγωνιστές. Το κατώφλι του καφενείου της πέρασαν πολλοί αγωνιστές, εκ των οποίων και ο υπαρχηγός της Ε.Ο.Κ.Α. Γρηγόρης Αυξεντίου. Η βαφτιστικιά της, ακόμη θυμάται τη νύχτα που δέχτηκαν την «επίσκεψη» πλήθους Άγγλων στρατιωτών για έρευνα. Παρά την απουσία του συζύγου της, η γριά Φιλήμων έδρασε ήρεμα και έξυπνα, στέλνοντας τη βαφτιστικιά της να ενημερώσει τον αγωνιστή που έκρυβε, για τη νέα αυτή εξέλιξη, ενώ η ίδια θαρραλέα πήγε να αντιμετωπίσει τους Άγγλους.

Δούλευε με απόλυτη μυστικότητα, και πάνω απ' όλα ήταν μεθοδική. Ελάχιστοι γνώριζαν την ανάμειξή της στον Αγώνα, με τους περισσότερους της οικογένειάς της να βρίσκονται στο σκοτάδι. Ο ίδιος της ο βαφτιστικός, επίσης αγωνιστής της Ε.Ο.Κ.Α. με το κωδικό όνομα «Κόδρος», αναφέρει το σάστισμα και τη συγκίνησή του όταν το άτομο που στάλθηκε για να τον μεταφέρει σε ασφαλές κρησφύγετο ήταν η ίδια του η νονά. Ακόμα και η κρυψώνα των γραμμάτων από την Οργάνωση έμεινε δικό της μυστικό, σχεδόν μέχρι το τέλος του Αγώνα. Το μοιράστηκε όταν οι Άγγλοι ενέτειναν την προσπάθεια τους να την αποκαλύψουν ως μέλος της Ε.Ο.Κ.Α., και έτσι η ίδια αποφάσισε να εμπιστευτεί το μυστικό της, φοβούμενη ότι ίσως συλληφθεί.

Ενεργούσε τακτικά και προσεκτικά. Ο τρόπος που δεχόταν νέους αγωνιστές ήταν σχεδόν τελετουργικός. Την περίμεναν κρυμμένοι μέσα σε ένα δέντρο και αφού την άκουγαν να φωνάζει το κωδικό της όνομα, απαντούσαν με το δικό τους. Αυτή η διαδικασία γινόταν τις περισσότερες φορές με τους αγωνιστές να μην γνωρίζουν τίποτα για τον «Φιλήμωνα» που τους περίμενε.

Η ίδια, σε συνέντευξή της στο ΡΙΚ, ανακαλεί στη μνήμη τα πενιχρά μέσα που είχαν οι αγωνιστές για να αντιμετωπίσουν τον εχθρό. Μπροστά στο στρατιωτικό δυναμικό τους πολλές φορές το μόνο όπλο που ήταν διαθέσιμο ήταν η εξυπνάδα. Συγκεκριμένα, θυμάται να προσποιείται ότι παθαίνει καρδιακή προσβολή, για να διακόψει τον έλεγχο των Άγγλων, όταν η ίδια έκρυβε σφαίρες μέσα σε ένα καλάθι με ελιές.

Η αποστολή της, φυσικά, δεν ήταν εύκολη. Ο Άγγλοι υποψιάζονταν την ανάμειξή της στην Οργάνωση και προσπαθούσαν να την αποκαλύψουν με κάθε μέσο. Οι έλεγχοί τους ήταν συχνοί, αλλά οι επισκέψεις τους πυκνότερες όταν κλιμακονόταν η δράση στην περιοχή. Η ίδια θυμάται έναν στρατιώτη να την επισκέπτεται μέχρι και τρεις φορές την μέρα, για να την εμποδίσει από το να ξανακαταστρέψει την προκήρυξη με τους καταζητούμενους αγωνιστές, που όφειλε να έχει αναρτημένη στο καφενείο της. Η Αγγελική ποτέ δεν λύγισε κάτω από την πιεστική πολιορκία τους, ενώ κατάφερνε να βρίσκεται πάντα ένα βήμα πιο μπροστά τους μέχρι το τέλος.

Ο ρόλος της στις ταραγμένες ζωές των νεαρών αγωνιστών, που διάβαιναν το κατώφλι της, μπορεί να χαρακτηριστεί ως αδελφικός και μητρικός. Εκτός από όπλα, καταφύγιο και προστασία, τους έδινε θάρρος και ψυχική δύναμη. Όλοι θυμούνται την εντύπωση που έκαναν οι συμβουλές και η σοφία της στις ψυχές τους.

Η προτομή της Αγγελικής Σωτηρίου στη γενέτειρά της, τις Κυβίδες. Στο μνημείο αναγράφεται: «Έπραξες στο ακέραιο το χρέος σου. Αιώνια η μνήμη σου, αιώνιο το παράδειγμά σου».

«Θα το 'καμνα ξανά. Έτσι, σ' αυτήν την ηλικία θα το 'καμνα.»

Η Αγγελική Σωτηρίου είναι ένα λαμπρό παράδειγμα της αφοσίωσης στην πατρίδα. Αφιέρωσε τη ζωή της, την ψυχή της και την περιουσία της στον Αγώνα, χωρίς δεύτερη σκέψη. Ανέλαβε την υπόθεση αυτή με όλη της την πίστη και όλη της την αγάπη. Απέδειξε ότι η αγωνιστικότητα και η αυτοθυσία δεν γνωρίζουν ούτε φύλο ούτε ηλικία. Άλλωστε, όταν ερωτήθηκε σε προχωρημένη πλέον ηλικία τι θα έκανε αν ξαναβρισκόταν στην ίδια θέση, απάντησε χωρίς δισταγμό: «Θα το 'καμνα ξανά. Έτσι, σ' αυτήν την ηλικία θα το 'καμνα.» Η Αγγελική Σωτηρίου απεβίωσε το 1988, περήφανη Ελληνίδα. Εμείς, παραδειγματιζόμαστε από το θάρρος, τη λεβεντιά και το μεγαλείο της!

Νίκος Ευαγόρου: το παλικάρι της Παλώδιας

της Χρυσοβαλάντως Αναστασίου

Ο Νίκος Ευαγόρου, γεννήθηκε στο χωριό Παλώδια, της επαρχίας Λεμεσού στις 29 Μαρτίου του 1941. Γόνος εννεαμελούς και φτωχής αγροτικής οικογένειας. Φοίτησε στο δημοτικό σχολείο του χωριού του και αποφοίτησε από την Εμπορική Ακαδημία Λεμεσού. Συμμετείχε δραστήρια στον αθλητικό σύλλογο «Ερμής» Παλώδιας και στα Κατηχητικά Σχολεία Αγίας Τριάδος Λεμεσού. Σε ηλικία μόλις 16 ετών, όταν ο αδελφός του Χαράλαμπος μετοίκησε, ανέλαβε την υπεύθυνη θέση που είχε ο αδελφός του στην Ε.Ο.Κ.Α., ως αρχηγός της Τοπικής Ομάδας Παλώδιας. Αφού αναδιοργάνωσε την ομάδα, επιδόθηκε με αφοσίωση στην κατασκευή ναρκών, βομβών και κρησφύγετων, ενώ οργάνωσε επιθέσεις εναντίον των Άγγλων.

Στις 4 Μαΐου του 1958, συνελήφθη όταν στη κατοχή του βρέθηκαν επιστολές της Ε.Ο.Κ.Α., ενώ 8 μέρες μετά τον απελευθέρωσαν. Παρ' όλα αυτά, παρέμεινε κρυμμένος, γιατί ήξερε ότι οι Άγγλοι, όταν θα είχαν περισσότερα στοιχεία, θα τον συνελάμβαναν ξανά. Έτσι, λοιπόν, αποφάσισε να ενωθεί με την ημιανταρτική ομάδα της περιοχής του, ώστε να επιφέρουν μεγαλύτερα πλήγματα στον κατακτητή.

Στις 5 Οκτωβρίου του 1958, μαζί με δύο ακόμα αντάρτες, τον Νεοκλή Παναγιώτου από την Παραμύθα και τον συγχωριανό του Χριστοφορή Χαραλάμπους, έστησαν ενέδρα εναντίον των Άγγλων, κατά την οποία χτύπησαν φάλαγγα στρατιωτικών οχημάτων, στη τοποθεσία Λαρί, κοντά στο χωριό Φασούλα. Κατά την οπισθοχώρηση προς το κρησφύγετό τους, δέχτηκαν τα πυρά του εχθρού από διερχόμενο στρατιωτικό αυτοκίνητο, το οποίο ακολουθούσε τη φάλαγγα. Ο Νίκος Ευαγόρου τραυματίστηκε βαριά από τα πυρά των Άγγλων. Οι συναγωνιστές του κατά την οπισθοχώρηση τον έχασαν από τα μάτια τους.

Μετά από εννέα μέρες, το άψυχο σώμα του έφηβου ήρωα Νίκου Ευαγόρου, βρέθηκε στην τοποθεσία Κάστρο της Φασούλας, με φαγωμένη από τα όρνεα τη σάρκα στα χέρια και το πρόσωπο. Κοντά του βρέθηκαν τα προσωπικά του αντικείμενα, το όπλο του, όπως και σημειωμά του, στο οποίο κατέγραψε τις τελευταίες σκέψεις του πριν το μοιραίο.

Τώρα φαντάζει μπροστά μου το μικρό εκκλησάκι του χωριού μου, καθαρό και γεμισμένο με χωριανούς, ενώ πολυάριθμα κεράκια και λαμπάδες σκορπούν το φως τους μαζί και το θυμίαμά τους στην εικόνα της μεγαλόχαρης. Αρχίζω μόνος μου να αναρωτιέμαι γιατί ευρίσκομαι μακρυά τους σε μία βουνοκορφή με συντρόφους, γιατί και εγώ δεν τρέχω στο λάλημα του μικρού κώδωνος στην εκκλησία; Το γιατί το γνωρίζω πολύ καλά και είμαι αισιόδοξος και χαρούμενος παρά ποτέ άλλοτε.

Βρίσκομαι εδώ, στο καθήκον, πιστός στους νόμους της θρησκείας και της πατρίδας, γιατί με κάλεσε η φωνή της δούλης Κύπρου να αγωνιστώ, να πολεμήσω με τα άλλα παιδιά της για τη Λευτεριά! Ναι, γλυκιά μου πατρίδα. Θα πολεμήσω και θα πεθάνω για τη δικιά σου λευτεριά. Το λέει η πέννα μου, το λένε τα χείλη μου, το λέει η ψυχή μου.

(απόσπασμα από το χειρόγραφο σημείωμα που βρέθηκε στο άψυχο σώμα του)

Το Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη βρίσκεται στην πλατεία Συντάγματος, μπροστά από το κτήριο της Βουλής των Ελλήνων. Κατασκευάστηκε τη δεκαετία του 1930 και είναι ένα κενοτάφιο προς τιμή των Ελλήνων πεσόντων στους πολέμους.

Οι Κύπριοι εθελοντές του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου

Κατάλογος των εθελοντών της Αγίας Φύλαξης

Γιώργος Τερζίδης
Φειδίας Παπαχαριδήμου

Άνδρες του πρώτου λόχου Σκαπανέων που αναχώρησαν από την Κύπρο για την Αίγυπτο, τον Μάιο του 1940, από το λιμάνι Αμμοχώστου.

Το «Κυπριακό Συντάγμα»

Η κήρυξη του πολέμου από τη Μεγάλη Βρετανία εναντίον της Γερμανίας, στις 3 Σεπτεμβρίου 1939, σήμανε την άμεση εμπλοκή και της Κύπρου, που ήταν βρετανική αποικία από το 1925. Στις 28 Σεπτεμβρίου 1939 ο Κυβερνήτης της Κύπρου κάλεσε 500 Κυπρίους για κατάταξη στον βρετανικό στρατό. Οι Κύπριοι στρατιώτες κατατάσσονταν ως εθελοντές, παρόλο που έπαιρναν μισθό, οικογενειακό επίδομα και επιμίσθιο υπηρεσίας εξωτερικού. Μέχρι το τέλος του 1939 η κατάταξη Κυπρίων στο βρετανικό στρατό συνεχίστηκε με αργούς ρυθμούς.

Στα τέλη Νοεμβρίου 1939 δημιουργήθηκε στα Πολεμίδια Γραφείο Στρατολόγησης και Κέντρο Εκπαίδευσης Νεοσυλλέκτων. Αυτό μετατράπηκε στη συνέχεια στη μεγαλύτερη βάση εκπαίδευσης για τους Κύπριους στρατιώτες στο νησί.

Τον Φεβρουάριο του 1940 ιδρύθηκε το «Κυπριακό Σύνταγμα» («Cyprus Regiment») και τον Ιούνιο του 1940, μετά την είσοδο της Ιταλίας στον πόλεμο, συστάθηκε η «Κυπριακή Εθελοντική Δύναμη» («Cyprus Volunteer Force», C.V.F.).

Το «Κυπριακό Σύνταγμα» αποτελείτο από λόχους Σκαπανέων, Ημιονηγών, Γενικού Μεταγωγικού, Μονάδες Κινητών Πλυντηρίων και Τεχνικών Μηχανικών και Τάγμα Πεζικού, οι οποίοι πήραν μέρος σε πολεμικές επιχειρήσεις στη Γαλλία, στην Ελλάδα, σε διάφορες χώρες της Αφρικής, στη Μέση Ανατολή και στην Ιταλία. Είναι αξιοσημείωτο, ότι η Κύπρος ήταν η βρετανική αποικία που έστειλε πρώτη άντρες της (ημιονηγούς) στις επιχειρήσεις του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, αφού είχαν αποσταλεί συγκεκριμένα στη Γαλλία στις αρχές Ιανουαρίου του 1940.

Με βάση τα στοιχεία του Μητρώου, στο «Κυπριακό Σύνταγμα» από τις αρχές Οκτωβρίου 1939 μέχρι τις 15 Αυγούστου 1945, έγιναν δεκτοί προς κατάταξη 12.192 στρατιώτες (1939: 817, 1940: 5155, 1941: 2396, 1942: 309, 1943: 1287, 1944: 1664 και 1945: 513). Ο μήνας με τη μεγαλύτερη κατάταξη αποδείχθηκε ο Νοέμβριος του 1940 (921 εθελοντες), γεγονός που αντανακλά τον ενθουσιασμό που προκάλεσε στην Κύπρο το ΟΧΙ των Ελλήνων στην ιταλική επίθεση.

Γνωρίζουμε, από το πλούσιο βρετανικό αρχειακό υλικό, ότι η προσέλευση στα στρατολογικά γραφεία ήταν κατά περιόδους πολύ χαμηλότερη, διότι οι Βρετανοί έθεταν διάφορους περιορισμούς. Απέρριπταν αρκετούς υποψήφιους στρατιώτες είτε για λόγους υγείας είτε λόγω ποινικού μητρώου ή πολιτικών πεποιθήσεων.

Μία άλλη ενδιαφέρουσα πληροφορία του Μητρώου είναι η εθνικότητα των στρατιωτών. Στο Μητρώο σημειώνεται για τους Έλληνες της Κύπρου G (Greek) και για τους Τούρκους T (Turk). Οι Αρμένιοι, όπως και οι άλλες ξένες μικρότερες εθνότητες, αποτελούν ξεχωριστή ομάδα, ενώ οι Μαρωνίτες συγκαταλέγονται στους Έλληνες: Έλληνες: 8991 (79,80%), Τούρκοι: 2223 (19,73%), Αρμένιοι: 44 (0,39%).

Η «Κυπριακή Εθελοντική Δύναμη»

Η «Κυπριακή Εθελοντική Δύναμη» είχε αυξημένα καθήκοντα πολιτικής Άμυνας και προσέφερε υπηρεσίες στην κατασκευή οχυρωματικών έργων, τη μεταφορά στρατιωτικών εφοδίων και τη φρούρηση αποθηκών πολεμικού υλικού, ενώ εκτελούσε και ρόλο σώματος Μηχανικού όπως και Τεχνικού. Πολλοί από τους εθελοντές στην C.V.F. εργάζονταν σε δημόσιες υπηρεσίες και γραφεία της αποικιακής Κυβέρνησης και ήταν εθελοντές μερικής απασχόλησης. Στον κατάλογο των ανδρών της C.V.F. καταγράφονται συνολικά 4466 αξιωματικοί και άντρες.

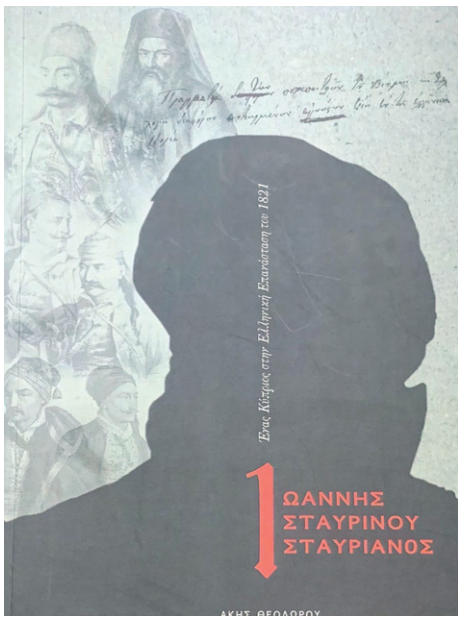
ΣΤΡΑΤ. ΑΡΙΘΜΟΣ	ΗΜΕΡ. ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΑΓΝΟΟΥΜΕΝΟΣ
CY211	13/11/1939	ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΓΕΟΡΓΙΟΥ	N
CY301	30/11/1939	ΙΩΣΗΦ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ	Y
CY1386	19/20/1940	ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΗΛΙΑΣ	N
CY1656	6/3/1940	ΚΑΒΑΖΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	Y
CY2287	5/6/1940	ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	Y
CY2636	17/6/1940	ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ	Y
CY3448	13/7/1940	ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΩΣΤΑΣ	N
CY3956	14/8/1940	ΜΑΥΡΙΔΗΣ ΙΑΚΩΒΟΣ ΜΙΧΑΗΛ	N
CY4253	16/10/1940	ΠΑΝΤΕΛΗ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ	N
CY4363	28/10/1940	ΜΙΧΑΗΛ ΑΝΤΩΝΗΣ	N
CY4577	5/11/1940	ΧΡΙΣΤΟΦΗ ΑΛΕΚΟΣ	N
CY4981	18/11/1940	ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗΣ	N
CY15133	21/11/1940	ΚΑΠΑΤΑΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ	N
CY15700	12/12/1940	ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΒΙΚΤΩΡΑΣ	Y
CY16047	7/1/1941	ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣ	N
CY16486	4/2/1941	ΚΟΦΤΕΡΟΥ ΔΗΜΗΤΡΟΣ ΙΩΑΝΝΗ	N
CY17483	24/3/1941	ΠΑΝΤΕΛΗ ΑΝΔΡΕΑΣ	N
CY17966	26/5/1941	ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΜΙΧΑΗΛ	N
CY18438	30/9/1942	ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	N
CY19588	20/7/1943	ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΛΕΚΟΣ	N
CY19590	21/7/1943	ΚΟΦΤΕΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ	N
CY19812	29/10/1943	ΜΙΧΑΗΛ ΑΝΤΩΝΗΣ	N
CVF1914	-	ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΑΡΓΥΓΗΣ	N
CVF1991	-	ΣΥΝΝΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ	N
CVF1992	-	ΑΥΓΟΥΣΤΗ ΑΝΔΡΕΑΣ	N
CVF3895	-	ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΣΩΚΡΑΤΗΣ	N
CVF3988	-	ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ ΚΩΣΤΑΣ	N
CVF4209	-	NASSIF MICHEL	N
CVF4235	-	ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗΣ ΜΙΧΑΛΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ	N

Οι 29 εθελοντές στον Β΄ Π.Π. με καταγωγή από την Αγία Φύλαξη.

Τίτλος: Ιωάννης Σταυρινού Σταυριανός, Ένας Κύπριος στην Ελληνική Επανάσταση του 1821
Συγγραφέας: Άκης Θεοδώρου
Είδος: Ιστορική πραγματεία
Χρονολογία έκδοσης: 2018
Εκδότης: ιδίου

του Ανδρέα Αδάμου

Αριστερά: το εξώφυλλο του βιβλίου
Δεξιά: η προτομή του Ιωάννη Σταυριανού στη Λόφου, έργο του Θ. Θεοδούλου

Στο βιβλίο παρουσιάζονται τα απομνημονεύματα του Κύπριου Ιωάννη Σταυριανού, από το χωριό Λόφου, της επαρχίας Λεμεσού, ο οποίος πολέμησε στην Ελληνική Επανάσταση του 1821. Κατά τον συγγραφέα, τα απομνημονεύματα του Σταυριανού αποτελούν τη σημαντικότερη, αλλά και μοναδική γραπτή μαρτυρία για τη συμμετοχή των Κύπριων στην Ελληνική Επανάσταση του 1821. Η βασική πηγή πληροφοριών για τη ζωή και τη δράση του Ιωάννη Σταυριανού είναι το ίδιο το χειρόγραφό του, που φέρει τον τίτλο «Πραγματεία των περιπετειών του βίου μου και συλλογή διαφόρων αντικειμένων αγνώστων έτι εν τη ελληνική ιστορία». Το σωζόμενο χειρόγραφο, που βρίσκεται στα χέρια του συγγραφέα Άκη Θεοδώρου, δόθηκε στον ίδιο από την κ. Άννα Σταυρινού Ιουστίνου, τρισέγγονη του ήρωα και κόρη του Ιουστίνου Σταυρινού.

Ο συγγραφέας, στο βιβλίο, καταπιάστηκε κυρίως με τη σχέση του Ιωάννη Σταυριανού με τη γενέτειρά του, τη Λόφου, με την Ελληνική Επανάσταση και με τη συμμετοχή των Κυπρίων σε αυτήν και ειδικότερα τη συμμετοχή και τη δράση του Ιωάννη Σταυρινού. Έχει σταθεί ιδιαίτερα στην αυθεντική μαρτυρία του Σταυριανού για τη δολοφονία του Καραϊσκάκη και στη συμμετοχή του στη Ναυπλιακή Επανάσταση του 1862. Τέλος, ιδιαίτερη αναφορά κάνει στις ενέργειες της γενέτειράς του να ανεγείρει μνημείο προς τιμή του και να μεταφέρει τα λείψανά του από την Αθήνα πίσω στον τόπο που τον γέννησε.

Ο Σταυριανός αναφέρει ως τόπο γέννησής του τη Λόφου, ένα χωριό της επαρχίας Λεμεσού με ξεχωριστή αρχιτεκτονική, το οποίο οφείλει την ονομασία του στο γεγονός ότι είναι κτισμένο πάνω σε λόφο. Αναφέρει χαρακτηριστικά στο χειρόγραφό του πως ο πατέρας του: «ονόματι ΧατζηΣταυρινός κατήγετο από το χωρίον Λόφου της επαρχίας Λεμεσού... είχεν κτήματα, σπίτιν και μια φρακτήν, αμπέλιν εις την Αιγίσθου και τους Τρούλους».

Η Ελληνική Επανάσταση του 1821, για απελευθέρωση των Ελλήνων από την οθωμανική σκλαβιά, βρίσκει τους Κυπρίους σε εγρήγορση. Η συμμετοχή των Κυπρίων σε όλους τους εθνικούς αγώνες αποτελεί εθνικό χρέος και καθήκον και πάνω απο όλα διαχρονική αξία. Αυτό έκανε και ο Ιωάννης Σταυριανός. Αφού μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία, πούλησε την περιουσία του και με τα λεφτά που εξασφάλισε, εξόπλισε επτά άνδρες, τέσσερις Κύπριους και τρεις Κρητικούς, με τους οποίους ξεκίνησε για την επαναστατημένη Ελλάδα. Το 1825, όταν εξαντλήθηκαν τα χρήματά του, κατατάχτηκε μαζί με τους συντρόφους του στον τακτικό στρατό. Η σημαντική, για την εποχή, μόρφωσή του συνέτεινε στην ανέλιξή του από υπαξιωματικό σε αξιωματικό.

Στο χειρόγραφό του, ο Σταυριανός περιγράφει με κάθε λεπτομέρεια τις στρατιωτικές επιχειρήσεις στην Αττική, από τον Αύγουστο του 1826 μέχρι τον Μάιο του 1827. Ενδιαφέρον προκαλεί η περιγραφή της μάχης του Ανάλατου, όπως την έζησε ο Σταυριανός. Ξεχωριστό ενδιαφέρον αποκτά το κείμενο, όταν φτάνει στη συγκλονιστική περιγραφή του τουρκικού στρατοπέδου μετά την καταστροφή των Ελλήνων στο Φάληρο και τη φοβερή μοίρα των αιχμαλώτων. Η διήγησή του συνεχίζεται με τη συγκλονιστική περιγραφή των βασανιστήριων και των εκτελέσεων των Ελλήνων αιχμάλωτων στο τούρκικο στρατόπεδο και την απρόσμενη διάσωσή του από τον Χουσεΐν Ντούλλα, τον αρχηγό της έφιππης σωματοφυλακής, ο οποίος τον γλύτωσε από τη φρικτή μοίρα των άλλων αιχμαλώτων. Ακόμα, το κείμενο του Σταυριανού διαπνέεται από τον μεγάλο θαυμασμό και την αφοσίωση που τρέφει προς τους δυο αρχηγούς του, τον Φαβιέρο και τον Γεώργιο Καραϊσκάκη, τον Γενικό Αρχηγό.

Παράλληλα, ο Σταυριανός δίνει ιδιαίτερη έμφαση στα γεγονότα που σχετίζονται με τον θανάσιμο τραυματισμό του Γεώργιου Καραϊσκάκη. Η πληροφορία που δίνει ότι ο Καραϊσκάκης δολοφονήθηκε από ελληνικό χέρι και ότι ο ίδιος ήταν αυτόπτης μάρτυρας είναι πραγματικά σημαντική. Δυστυχώς, τα αποδεικτικά στοιχεία που ο Σταυριανός σκοπεύει να φέρει στο φως της δημοσιότητας, διακόπτονται απότομα εξαιτίας της απώλειας μέρους του χειρογράφου.

Τέλος, σημαντική πληροφορία του χειρογράφου είναι η ενεργός συμμετοχή του Σταυριανού στη Ναυπλιακή Επανάσταση στα 1862, εναντίον του Όθωνα. Μάλιστα, η συμμετοχή του σε αυτήν είχε ως αποτέλεσμα να τεθεί σε αργία δι' ασυμβίβαστον προς το επάγγελμα του αξιωματικού διαγωγήν, μαζί με άλλους δεκαεπτά πρωτεργάτες του κινήματος. Με το ίδιο διάταγμα ορίστηκε η Αίγινα σαν τόπος διαμονής των περισσότερων από τους αξιωματικούς αυτούς. Μετά την έξωση του Όθωνα, ο Σταυριανός δεν θα επανέλθει στην ενεργό υπηρεσία, αλλά θα προτιμήσει την αποστρατεία.

Πέθανε σε ηλικία 83 χρόνων, στις 2 Μαρτίου 1887, και τάφηκε στο Α΄ Νεκροταφείο Αθηνών. Το 1998, με πρωτοβουλία του Συνδέσμου Αποδήμων Λόφου, έγινε κατορθωτή η ανακομιδή των οστών του Ιωάννη Σταυριανού από την Αθήνα στη γενέτειρά του Λόφου, τα οποία έχουν τοποθετηθεί σε οστεοφυλάκιο. Η γενέτειρά του έχει τιμήσει τον ήρωα με ανέγερση μνημείου με την προτομή του στην αυλή του σχολείου.

Καταλήγοντας, ο Άκης Θεοδώρου αναφέρει πως με το βιβλίο του αποσκοπεί στο να αναδείξει από τη μια τους ακατάλυτους δεσμούς που είχε διαχρονικά η Κύπρος με την Ελλάδα και από την άλλη να φέρει στο φως άγνωστες πτυχές της ιστορίας μας, να φωτίσει περισσότερο όλους εμάς ιστορικά και εθνικά και τέλος να προβάλει τον Ιωάννη Σταυριανό ως πρότυπο αγωνιστικής αρετής και αγάπης προς την πατρίδα.

συνέχεια από τη σελ. 1

της Κύπρου, ήταν ο εθνάρχης του κυπριακού λαού για εκατοντάδες χρόνια, αναλαμβάνοντας τεράστιες ευθύνες και υποχρεώσεις για την επιβίωση του ελληνισμού, σ' αυτό το νησί της Μεσογείου, που πέρασε στην πορεία των χρόνων μεγάλες δοκιμασίες, αλλά ποτέ δεν άλλαξε την πίστη του, την ιστορία του, την εθνικότητά του. Ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός είχε δει τις δυσκολίες που υπήρχαν στο να ξεσηκωθεί το νησί απέναντι στους Τούρκους, λόγω της στρατιωτικής τους παρουσίας, αλλά και λόγω της μεγάλης απόστασης από την Ελλάδα και της εγγύτητας των παραλίων της Μικράς Ασίας, απ' όπου οι Τούρκοι μπορούσαν εύκολα να ανεφοδιάζονται. Έτσι, αυτό που μπορούσε να υποσχεθεί ήταν οικονομική βοήθεια και αποστολή εθελοντών στην Ελλάδα ή όπου αλλού ευδοκιμούσε η Επανάσταση.

Πράγματι, η υπόσχεση του Κυπριανού προς τους Φιλικούς δεν ήταν λόγια τα οποία θα έμεναν ανεκπλήρωτα, αλλά έγιναν πραγματικότητα. Πολλοί Κύπριοι, αψηφώντας τους κινδύνους που διέτρεχαν από τους Τούρκους, μετέβησαν στην Ελλάδα και εντάχθηκαν στα στρατεύματα των Ελλήνων οπλαρχηγών, βοηθώντας την επανάσταση, δίνοντας ακόμη και τη ζωή τους. Ομάδα Κυπρίων Φιλικών βρέθηκε στις παραδουνάβιες ηγεμονίες και ενίσχυσε τις επαναστατικές δυνάμεις του Υψηλάντη στη Μολδοβλαχία. Στη συνέχεια, θα δούμε πολλούς άλλους Κυπρίους να πολεμούν δίπλα από τους Έλληνες, με αποφασιστικότητα ηρωισμό και αυτοθυσία, δείχνοντας έτσι τη μεγάλη τους αγάπη για την Ελλάδα.

Ως ενδεικτικά ονόματα Κυπρίων αγωνιστών, που πήραν μέρος σε διάφορες μάχες και φάσεις της Επανάστασης, στην Πελοπόννησο, την Αττική, την Ανατολική Ελλάδα και σε ναυτικές επιχειρήσεις, θα προβάλλαμε τα πιο κάτω ονόματα, τα οποία είναι αντιπροσωπευτικά του συνόλου των Κυπρίων που αγωνίστηκαν στο πλευρό των Ελλήνων. Και αυτό γιατί τους περισσότερους Κυπρίους δεν τους φώναζαν με το επώνυμά τους αλλά με την καταγωγή τους. Τους καλούσαν «Κυπρίους», με αποτέλεσμα να μην διασωθούν πολλά από τα ονόματα ή επίθετα Κυπρίων αγωνιστών. Παρόλα αυτά, η γραφίδα, αλλά και η προφορική παράδοση, διέσωσε κάποια από αυτά.

Ανάμεσά τους ξεχωρίζουν: ο Φιλικός Χαράλαμπος Μάλης, δάσκαλος στην Κωνσταντινούπολη, που μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία από τον Παπαφλέσσα. Από τους ανώτερους κληρικούς αναφέρουμε τον επίσκοπο Δημητσάνης Φιλόθεο Χατζή, μέλος της Φιλικής Εταιρείας, που πέθανε κρατούμενος των Τούρκων στην Τριπολιτσά, τον Σεπτέμβριο του 1821, τον Αγαθάγγελο Μυριανθούση, από το Μηλικούρι, πρώην Μητροπολίτη Αγκύρας, που κατήλθε στα 1826 στην Ελλάδα υπηρετώντας ως Επίσκοπος Θηβών, τοποτηρητής Παλαιών Πατρών και από το 1833 ως Μητροπολίτης Λοκρίδος, τον Μητροπολίτη Δημητριάδος και Ζαγοράς Αθανάσιο Κασσαβέτη και τον Μητροπολίτη Νικομηδείας Αθανάσιο Καρύδη, ο οποίος συμμαρτύρησε με τον Πατριάρχη Γρηγόριο Ε΄ στην Κωνσταντινούπολη, στις 10 Απριλίου 1821. Σημαντική συμβολή είχαν ο Κυπριανός Θησεύς (Χατζησάββας) και ο αδελφός του, αρχιμανδρίτης Θεόφιλος ή Θεοφύλακτος, που το καλοκαίρι του 1825 ονομάστηκε «αντιστράτηγος», οι οποίοι κατάγονταν από τον Στρόβολο, ο Γεώργιος Μασούρας από τη Λεμεσό, ο Νικόλαος (έμπορος στη Μασσαλία, συνεργάτης του Δημήτριου Υψηλάντη με στενές σχέσεις με Γάλλους φιλέλληνες), και ο Κυπριανός Βικέντιος, ο Δημήτριος Βοσκός, ο Κυπρίδημος Γεωργιάδης, ο Γ.Δ. Οικονομίδης, ο Ιωάννης Καρατζάς, λόγιος από τη Λευκωσία, ο οποίος υπήρξε συνοδοιπόρος και συναγωνιστής του Ρήγα Φεραίου και εκτελέστηκε μαζί του από τους Τούρκους στο Βελιγράδι, τον Ιούνιο του 1798. Κύπριοι αγωνιστές, εντοπίζονται επίσης σε διάφορες μάχες και περιόδους της Επανάστασης. Στο Μεσολόγγι οι Παφίτες Γιάννης Πασαπόρτης, Χριστόδουλος Κοκκινόφτας και Νικόλαος Χατζησάββας, ο Ζήνων Αγγελή με τον Γιωργάκη Ολύμπιο, οι αδελφοί Θησείς, ο Θεοχάρης Χατζηηλία, παππούς του ποιητή Ναπολέοντα Λαπαθιώτη, ο Μιχάλης Κυπραίος, σύντροφος του Μακρυγιάννη, ο Ιωάννης Φραγκούδης και ο Ιωάννης Σταυριανός από τη Λόφου, ο οποίος πολέμησε δίπλα στον Καραϊσκάκη, είναι λίγα από τα εκατοντάδες ονόματα αγωνιστών από την Κύπρο στην Ελληνική Επανάσταση του 1821.

Σημαντική ήταν και η προσφορά του υπόλοιπου κυπριακού λαού προς τον επαναστατημένο ελληνισμό. Αν ανατρέξουμε στις αναφορές σημαντικών ιστορικών που έχουν ασχοληθεί με την Ελληνική Επανάσταση, θα διαπιστώσουμε ότι οι Κύπριοι συγκέντρωσαν από το υστέρημά τους κάθε είδους προμήθειες και τις έστειλαν με πολλή αγάπη προς τους αγωνιζόμενους Έλληνες. Η μεταφορά του υλικού προς την Ελλάδα γινόταν με καράβια, τα οποία μυστικά προσέγγιζαν τα παράλια της Κύπρου. Πληροφορούμαστε από τους ιστορικούς, ότι ο ίδιος ο Κωνσταντίνος Κανάρης, ο γνωστός μπουρλοτιέρης και ήρωας του '21, ήρθε στην Κύπρο με έναν στολίσκο από επτά καράβια, για να μεταφέρει προμήθειες στην Ελλάδα, όπως και εθελοντές, οι οποίοι εντάχθηκαν στις ομάδες των οπλαρχηγών.

Έστω κι αν ο ξεσηκωμός του 1821 εκδηλώθηκε με μεγαλύτερη ένταση στη μητροπολιτική Ελλάδα, τα αντίποινα των Οθωμανών έπληξαν όλη την επικράτεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η Κύπρος δεν έμεινε έξω από τα εκδικητικά σχέδια των Τούρκων. Έτσι, με πρόσχημα την Επανάσταση, οι Τούρκοι, την 9η Ιουλίου του 1821 απαγχόνισαν τον Αρχιεπίσκοπο της Κύπρου Κυπριανό και καρατόμησαν άλλους ιεράρχες. Μεταξύ των εκτελεσθέντων Κυπρίων, πέραν από τον αρχιεπίσκοπο Κυπριανό και τους μητροπολίτες Πάφου Χρύσανθο, Κιτίου Μελέτιο και Κυρηνείας Λαυρέντιο, ήταν και ο Οικονόμος της Μονής του Τιμίου Σταυρού Ομόδους, Δοσίθεος, ο ηγούμενος Κύκκου Ιωσήφ, ο Ιερομόναχος της Φανερωμένης Λαυρέντιος, ο δημογέρων Χριστόδουλος Κουρτελλαρίδης, οι δύο δημογέροντες του Σεραγιού, Πέτρος Οικονομίδης και Γιαννάκης Αντωνόπουλος, ο Ηγούμενος του Ιεροσολυμίτικου Μοναστηριού, Χρυσόστομος και άλλοι.

Ο Βασίλης Μιχαηλίδης αποτυπώνει εκείνες τις τραγικές στιγμές στο ποίημά του με τίτλο: «Η 9η Ιουλίου του 1821 εν Λευκωσία Κύπρου». Γράφει η πένα του: «Η Ρωμιοσύνη εν φυλή συνότζιαιρη του κόσμου, κανένας δεν εβρέθηκεν για να την ι-ξηλείψη κανένας, γιατί σιέπει την που τα ΄ψη ο Θεός μου. Η Ρωμιοσύνη εν να χαθή, όντας ο κόσμος λείψει».

Με όσα παραθέσαμε πιο πάνω, διαφαίνεται αβίαστα η μεγάλη και σημαντική συμμετοχή των Ελλήνων Κυπρίων στην Ελληνική Επανάσταση του 1821, αλλά και το ιστορικό βάθος του κυπριακού αλυτρωτισμού, επιβεβαιώνοντας τους αγώνες του κυπριακού Ελληνισμού για ελευθερία, καθώς επίσης και τους ακατάλυτους δεσμούς με τον μητροπολιτικό χώρο.